

דֶּרֶךְ עֵץ חַיִּים

וְהוּא הַקְדָּמָה לְסֵפֶר פִּתְחֵי חֲכָמָה הַמִּסְדָּר עַל סֵפֶר עֵץ חַיִּים לְרַבֵּנוּ חַיִּים וַיִּטָּאֵל זֶלֶה"ה. חִבְרוּ הַחֲכָמִים הַנֶּעְלָה כְּמוֹהֶר"ר מֹשֶׁה חַיִּים לֹוצְאָטוּ וְצוּק"ל

יוֹצֵר הָאָדָם וּמִנְהִיגוֹ הוּא עֹשֶׂהוּ וַיְכַוְנֶנּוּהוּ מוֹכֵן לְהִבִּין וְלִהְשָׁכִיל הַשְׁכָּלָה גְּדוּלָה יוֹתֵר מִמְּלֶאכִי הַשָּׁרֵת. וּכְבָר אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֹנָם לְבִרְכָה (בְּרֵאשִׁית רַבָּה יז): "אָמַר לָהֶם: חֲכָמְתוֹ מְרַבָּה מִשְׁלָכֶם". וְכֹאֲשֶׁר יַחֲפִץ בְּתַבּוּנָה עַל-פִּי דֶרֶכוֹ, יִנַּחֲהוּ לְהַשִּׁיג עַד שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם דְּבָרִים שֶׁהֵם כְּבִשּׁוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם שְׁכָסֶם עֲתִיק-יּוֹמִין. אֵךְ הֵנָּה טוֹבוֹ בִּידּוֹ וְלוֹ מִשְׁפָּט הַבְּחִירָה, לְהִתְחַכֵּם וּלְדַעַת, אוֹ לִשְׂאֹר עוֹרֶם מִכָּל חֲכָמָה, הֵגֶם שֶׁהֵלֵב וְהַשְׁכֵּל בְּקָרֵב גּוֹפּוֹ.

רְזָה תִּרְאָה, כִּי שְׁנַיִם הֵם בְּתַכּוּנָה אַחַת נִבְרָאוּ: שֶׁכָּל הָאָדָם, וְהַתּוֹרָה הַמְשַׁכֶּלֶת אוֹתוֹ. עַל הַתּוֹרָה נֶאֱמַר (יִרְמְיָה כג, כט): "הֲלוֹא כֹה דִּבַּרְי כָּאֵשׁ נֶאֱסֶה". וְהוֹדִיעֵנוּ בְּזֶה, כִּי אִמֶּת הַדָּבָר שֶׁהַתּוֹרָה הִיא מִמֶּשׁ אוֹר אֶחָד נִתֵּן לְיִשְׂרָאֵל לְאוֹר בּוֹ, כִּי לֹא כְּחֲכָמוֹת הַנִּכְרִיּוֹת וִידִיעוֹת הַחֹל, שֶׁאֵינָן אֵלָּא יְדִיעַת דְּבַר-מָה אֲשֶׁר יִשְׁיג הַשְׁכָּל בְּטָרְחוֹ. אֵךְ הַתּוֹרָה הֵנָּה קֹדֶשׁ הִיא, אֲשֶׁר לָהּ מְצִיאוֹת גְּבוּהָה בְּגִבְהֵי מְרוֹמִים, וְכֹאֲשֶׁר יַעֲסֹק בָּהּ הָאָדָם לְמִטָּה, אוֹר הִיא אֲשֶׁר תֹּאִיר בְּנִשְׁמָתוֹ לְהַגִּיעַ אוֹתוֹ אֶל גִּנְזֵי מְרוֹמִים, גִּנְזֵי הַבּוֹרָא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, בְּדֶרֶךְ הָאֶרֶץ וּפְעֻלָּה חֲזָקָה אֲשֶׁר הִיא פּוֹעֶלֶת בָּהּ. וְהוּא דִּבֵּר הַחֲכָמִים (מְשַׁלִּי י, כג): "וְתוֹרָה אוֹר" אוֹר מִמֶּשׁ וְלֹא חֲכָמָה לְבָד. וְלֹא שֶׁמֶרְאָה אוֹר בְּדֶרֶךְ דְּמִיּוֹן, אֵלָּא אוֹר מִמֶּשׁ, כִּי זֶה מְצִיאוֹתָהּ לְמַעַלָּה, וּבְהַכְנָסָהּ בְּנִשְׁמָה, יִכְנֵס אוֹר בָּהּ כֹּאֲשֶׁר יִכְנֵס נִיצוֹץ הַשֶּׁמֶשׁ בְּאַחַד הַבְּתִים.

וְאֵף גַּם זֹאת, הִנֵּה בְּדִקְדּוּק גָּדוֹל נִמְשְׁלָה לְאִשׁ וּבִהְשׁוּאָה
 מְדֻקְדָּקָתָה. כִּי כַּאֲשֶׁר תִּרְאֶה הַגִּחָלֹת שְׂאִינָה מְלַהֲבָה,
 וְהַשְׁלֵהֶבֶת הִיא בְּתוֹכָהּ כְּמוֹסָה וְסִגּוּרָה, אֲשֶׁר בִּהְפִּיחַ בָּהּ אֵז
 תִּתְּפֹשֵׁט וְתִתְּלֶהֶב וְתִצָּא מִתְּרַחֶבֶת וְהוֹלֶכֶת, וּבִשְׁלֵהֶבֶת הִיא
 נִרְאִים כְּמָה מִיְּנֵי גִּוְנִים, מֵה שֶׁלֹּא נִרְאֶה בְּתַחֲלָה בַּגִּחָלֹת, וְהַכֹּל
 מִן הַגִּחָלֹת יוֹצֵא, כֵּן הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר לְפָנֵינוּ, כִּי כָּל מְלוֹתֶיהָ
 וְאוֹתִיּוֹתֶיהָ כְּמוֹ גִּחָלֹת הֵן, אֲשֶׁר בִּהְצִית אוֹתָם כֵּן כַּאֲשֶׁר הֵן,
 לֹא יֵרְאוּ כִּי-אֵם גִּחָלִים וְגַם כְּמַעֲט עֲמוּמוֹת, וּמִי שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל
 לַעֲסֹק בָּהּ, אֵז תִּתְּלֶהֶב מִכָּל אוֹת שְׁלֵהֶבֶת גָּדוֹלָה מִמְּלָאָה בְּכַמָּה
 גִּוְנִים, הֵן הַיְדִיעוֹת הָעוֹמְדוֹת צְפוּנוֹת בְּתוֹךְ הָאוֹת הַהִיא. וְכִבֵּר
 פִּרְשׁוֹ זֶה בְּסֵפֶר-הַזִּהָר עַל אֶלֶף-בֵּית, וְאֵין הַדָּבָר מְשָׁל אֶלָּא
 עֲצָמִי כִפְשׁוּטוֹ מִמֶּשׁ, כִּי כָּל הָאוֹתִיּוֹת שְׂאֵנוּ רוֹאִים בְּתוֹרָה כָּלֵן
 מוֹרוֹת עַל עֲשָׂרִים-וְשָׁנִים אוֹרוֹת הַנִּמְצָאִים לְמַעַלָּה, וְהָאוֹרוֹת
 הָהֵם הָעֲלִיוֹנִים מְזַהֲרִים עַל הָאוֹתִיּוֹת, וּמִכָּאן נִמְשְׁכָה קִדְשֵׁת
 הַתּוֹרָה, קִדְשֵׁת סֵפֶר-הַתּוֹרָה, וְתַפְלִין וּמְזוֹזוֹת וְכָל כְּתָבֵי-
 הַקִּדְשׁ. וּלְפִי הַקִּדְשָׁה שָׁבָה נִכְתָּבִים כֶּךָ תִּגְדֹּל הַהִשְׁרָאָה
 וְהַהֲאָרָה שֶׁל הָאוֹרוֹת הָהֵם עַל אוֹתִיּוֹתֵיהֶם, וּלְכֶךָ סֵפֶר-תּוֹרָה
 שֵׁישׁ בּוֹ פָּסוּל אֶחָד, נִפְסָל כָּלוּ, כִּי אֵין הַהֲאָרָה עוֹמֶדֶת עָלָיו
 כְּרֹאוֹי, שֶׁתִּמְשֹׁךְ מִמֶּנּוּ הַקִּדְשָׁה לָעַם בְּכַח הַקְּרִיאָה בּוֹ.

וְנָשׁוּב לַעֲנִין, כִּי הָאוֹרוֹת עוֹמְדִים עַל הָאוֹתִיּוֹת, וּבְאוֹתָם
 הָאוֹרוֹת כָּלוּלוֹת כָּל הַבְּחִינּוֹת הַפְּרָטִיּוֹת שֵׁישׁ עַל
 כָּל אוֹת וְאוֹת כַּאֲשֶׁר זָכַרְתִּי, אֵף אֵין מַגִּיעַ לְנִשְׁמַת הָרוּאָה
 אֶת הָאוֹתִיּוֹת הָהֵן אֶלָּא אוֹר אֶחָד סְתוּם כְּמוֹ הַגִּחָלֹת. אֵף
 כְּשֶׁמִּשְׁתַּדֵּל הָאָדָם לְהַבִּין, וְקוֹרֵא וְחוֹזֵר וְקוֹרֵא וּמִתְחַזֵּק
 לְהִתְבּוֹנֵן, הִנֵּה כָּל-כֶּךָ מִתְּלַהֲטִים הָאוֹרוֹת הָהֵם וְיוֹצְאִים כְּמוֹ

שֶׁלֹּהֶבֶת מִן הַגִּחְלָתָהּ. וְעַל זֶה אָמַר הַתָּנָא (אבות ה, כא) : "הֶפֶךְ בָּהּ
וְהֶפֶךְ בָּהּ דְּכָלֹּא בָּהּ", כִּי צָרִיכִים הָעוֹסְקִים לִהְיוֹת הוֹפְכִים
וְהוֹפְכִים עַד שֶׁתִּתְּלֶהֶב כִּמְעַשֶּׂה הָאֵשׁ מִמֶּשׁ. וְהִנֵּה בִּהְיוֹת
הַשֶּׁלֶהֶבֶת מִתְּלַהֲטָה, כָּבֵד אָמַרְתִּי שִׁישׁ בָּהּ כִּמָּה גּוֹנִים
מְרַקְמִים, וְכֵן נִמְצְאִים כִּמָּה עֲנִינִים גְּדוֹלִים נְכַלְלִים בַּשֶּׁלֶהֶבֶת
שֶׁל הָאוֹר הַזֶּה. אָמַנְם עוֹד עֲנִין אַחֵר נִמְצָא, כִּי יֵשׁ כִּמָּה פָּנִים
לַתּוֹרָה, וְכָבֵד קִבְּלוּ הַקְדָּמוֹנִים, שֶׁלְּכָל שָׂרֵשׁ מִנְּשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
יֵשׁ כָּלָם בַּתּוֹרָה, עַד שִׁישׁ שְׁשִׁים רַבּוֹא פְּרוּשִׁים לְכָל הַתּוֹרָה
מְחַלְקִים לְשִׁשִּׁים רַבּוֹא נַפְשוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְזֶה נִקְרָא
שֶׁהַתּוֹרָה מִתְּפוּצָצָה לְכִמָּה נִיצוּצוֹת, כִּי בַתְּחִלָּה מִתְּלַהֲטָה,
וְאַז נִרְאִים בָּהּ כָּל הָאוֹרוֹת הָרְאוּיִים לְעֲנִין הַהוּא, וְאוֹתָם
הָאוֹרוֹת עֲצָמָם מְאִירִים בְּשִׁשִּׁים רַבּוֹא דְרָכִים בְּשִׁשִּׁים רַבּוֹא
שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְזֶה סוּד (ירמיה כג, כט) : "וְכִפְטִישׁ יִפְצֹץ סֵלַע".

הָרִי לָךְ, שְׂאֵף-עַל-פִּי שֶׁהַתּוֹרָה הִיא בְּלִי תַכְלִית, וְאִפְּלוּ כָּל
אוֹת מִמֶּנָּה הִיא כֵּן, אֵךְ צָרִיךְ לְלַהֲבוֹתָהּ וְאַז תִּתְּלַהֲב.
וְכִנְגֻדָּה שֶׁכָּל הָאָדָם עָשׂוּי כֵּן, כִּי גַם-כֵּן יֵשׁ-לוֹ כֹּחַ הַשְׂגָּה
רַבָּה, אֵךְ כֹּאֲשֶׁר יִתְּלֶהֶט בְּכֹחַ הַתְּבוּנָנוֹת. וְעַל זֶה כָּתִיב (משלי ב,
ח) : "כִּי-ה' יִתֵּן חֲכָמָה, מִפִּיו יֵדְעַת וְתְבוּנָה". וְזֶה, כִּי כָּל
הַנִּמְצָאִים מִדְּבוּרוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נַעֲשׂוּ נִמְצָא, שֶׁהִפָּה
הַזֶּה הוּא הַשָּׂרֵשׁ לְכָל הַנִּבְרָאִים, וְזֶה עֲצָמוֹ מְקִיָּם אוֹתָם, וְהֵבֵל
הַיּוֹצֵא מִן הַפֶּה הַזֶּה, רוּצָה לֹמֵר, הִשְׁפָּעָה הַיּוֹצֵאת אֶל כָּל
הַנִּבְרָאִים מִן הַמְּקוֹר שֶׁהוּצִיא אוֹתָם. וְעַל-כֵּן נֶאֱמַר (דברים ח, ג) :
"כִּי לֹא עַל-הֶלֶחֶם לְבַדּוֹ יַחֲיֶה הָאָדָם, כִּי עַל-כָּל-מוֹצָא פִּי-ה'
יַחֲיֶה הָאָדָם", שֶׁהוּא זֶה הֵהָבֵל הַיּוֹצֵא וּמְקִיָּם, וְהוּא הַמִּתְּלַבֵּשׁ
בַּדְּבָרִים הַנֶּאֱכָלִים לְזוֹן הָאָדָם שֶׁכֵּן צָרִיךְ לוֹ.

וְהִנֵּה הַחֲכָמָה כָּבֵד נִתְּנָה מִן הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּלֵב כָּל
 בְּנֵי-אָדָם. אֵךְ כִּדִּי שֶׁתִּתְגַּבֵּר צָרִיךְ שְׂאוֹתוֹ הִפָּה הַמְקִיָּם
 אוֹתָהּ יִנָּשֵׁב בְּכֹחַ, וְאִזּוּ נַעֲשֶׂה מִמֶּשׁ כָּמוֹ הָאִשׁ גַּם-כֵּן,
 שֶׁכְּשֶׁמְנַפְּחִים בָּהּ מִתְּלַהֶבֶת, כֵּן כְּשֶׁזֹּאת הַשְּׁפָעָה תִּרְדּוּ מִן הִפָּה
 כָּמוֹ נִשְׁיבָה, תִּלְהִיט הַחֲכָמָה וְיִרְאוּ הַדַּעַת וְהַתְּבוּנָה הַכְּלוּלוֹת
 בָּהּ כָּבֵד, אֲלֵא שֶׁלֹּא הָיוּ נִרְאוֹת, כִּי לֹא הָיָה נִרְאָה כִּי-אִם
 הַחֲכָמָה שֶׁהִיא הַשֶּׁכֶל עֲצָמוֹ, אֵךְ הַתְּבוּנָה הִיא בִּינַת הַשֶּׁכֶל
 הַמְּחַכֶּרֶת דָּבָר אֶל דָּבָר וּמְקִיַּמַת דָּבָר בְּדָבָר, וְהַדַּעַת הִיא
 הַתּוֹלְדָה הַיוֹצֵאת מִכָּל אֵלֶּה, וְאֵלֶּה לֹא יַעֲשׂוּ פְעֻלָּתָן אֲלֵא בְּכֹחַ
 נִשְׁיבָה שֶׁיִּנָּשֵׁב הִפָּה הָעֲלִיּוֹן בָּהֶן. וְנִמְצָא, שֶׁהַחֲכָמָה כָּבֵד נִתְּנָה,
 וְהִפָּה אִינוֹ אֲלֵא מְקִיָּם אוֹתָהּ, אֵךְ הַדַּעַת וְהַתְּבוּנָה הֵן
 מִתְּחַדְּשׁוֹת, דִּהְיוּ שֶׁמִּתְחַדֵּשׁ גְּלוּיָן תָּמִיד רַק בְּכֹחַ נִשְׁיבַת הִפָּה.
 וְעַל-כֵּן אָמַר אֱלֹהֵינוּ (איוב לב, ח): "אֲכֵן רוּחַ-הִיא בְּאֲנוּשׁ, וְנִשְׁמַת
 שְׂדֵי תְּבִינִים", וּלְשׁוֹן "נִשְׁמַת" הוּא כָּמוֹ (שם ד, ט): "מִנִּשְׁמַת
 אֱלוֹהִים" "נִשְׁמַת ה' כִּנְחַל גִּפְרִית" (ישעיה ל, לג), שֶׁהוּא מִלְּשׁוֹן
 "נִשְׁימָה" וְלֹא מִלְּשׁוֹן "נִשְׁמָה", דִּהְיוּ נִשְׁמַת הִפָּה, נִשְׁיבַת
 הָרוּחַ. וְזֹאת הִיא הַנוֹתֶנֶת הַבִּינָה, וְלֹא הַיָּמִים אוֹ הַשָּׁנִים.

הִנֵּה עַל-כֵּן חֹב הוּא מְטִל עַל הָאָדָם לָשִׁים עֲצָמוֹ
 לְהַתְּבוּנָן, כִּי אִם אִינוֹ מִתְּבוּנָן וּמִחֲשָׁב, הִנֵּה לֹא
 תִּבּוֹא חֲכָמָה לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ, וְנִשְׁאָר בַּחֲשֶׁךְ בְּלֹא יָדִיעָה, וְהוֹלֵךְ
 בְּדַרְכֵי הַהֶבֶל וּבִאֲפֵלָה, וְסוֹף-דָּבָר יִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבוֹן לִפְנֵי
 מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל שֶׁלֹּא נִשְׁתַּמֵּשׁ מִן
 הַחֲכָמָה וּמִן הַכֹּחַ אֲשֶׁר הִטְבִּיעַ בּוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ חַל. זֶה וְדֹאִי
 פִּתְוִי הַיִּצָּר, הַסְטֵרָא-אַחֲרָא, אֲשֶׁר יִשְׁתַּדֵּל בְּכָל עֹז לְהַפִּילוֹ
 בְּזָה וּבִבָּא, כִּי כָּבֵד יָדַע, אִם נָפַל בְּזָה מַעַט, נִשְׁאָר לוֹ לָשׁוּב

וְלִהְיוֹתָם, כִּי יָדִיעַת הָאֱמֶת מְחַזְקֶת הַנִּשְׁמָה וּמְרַחֶקֶת מִמָּנָה הַיֵּצֶר וְדָאִי, וְאֵין דָּבָר מִחֲלִישׁ הַנִּשְׁמָה לִפְנֵי הַיֵּצֶר כְּחֶסֶד הַיֵּדִיעָה. וְאִם הִיתָה הַיֵּדִיעָה רַחֲבָה וְעוֹמֶדֶת עַל לֵב בְּנֵי-הָאָדָם לֹא הָיוּ חוּטָאִים לְעוֹלָם, אֲךָ לֹא הָיָה אֶפְלוֹ הַיֵּצֶר קָרוֹב אֲלֵיהֶם וְשׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם, כִּמּוֹ שְׂאִינוֹ שׁוֹלֵט בַּמְּלָאכִים.

וְלִהְיוֹת שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא רָצָה שֶׁהָאָדָם יִהְיֶה בַּעַל יֵצֶר, שְׂיוֹכֵל לִהְיוֹת מִנְצָח אוֹ נוֹצֵחַ בְּשִׁקּוֹל אֶחָד, לָכֵן שָׁם בָּהֶם הַיֵּדִיעָה, אֲךָ סְגוּרָה כְּגִחֶלֶת, וְשִׁתּוּכָל לְהִתְפַּשֵּׁט כְּשֶׁלֶּהֶבֶת, וְהַבְּחִירָה בְּיַד הָאָדָם. וְחֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרָכָה אָמְרוּ (בְּבֹא-כִתְרָא ע"ח): "עַל-כֵּן יֹאמְרוּ הַמַּשְׁלִים בָּאוּ חֲשֹׁבוֹן" (בְּמִדְבָר כ"א, כ"ז), "הַמַּשְׁלִים" אֵלּוּ הַמּוֹשְׁלִים בַּיֵּצֶר, "בָּאוּ חֲשֹׁבוֹן" בּוֹאוּ וְנִחְשֹׁב חֲשֹׁבוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם. כִּי מִי שְׂאִינוֹ מוֹשֵׁל בַּיֵּצֶר, לֹא יָשִׁים עֲצָמוֹ לָזֶה לְעוֹלָם, אֲךָ הַמּוֹשְׁלִים בַּיֵּצֶר הֵם יַעֲשׂוּ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְיִלְמְדוּהוּ לְאַחֲרִים לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ. הֲלֹא הָאָדָם, רַב שָׁנוֹת יָמָיו עוֹמֵד לַחֲשֹׁב חֲשֹׁבוֹנוֹת עֲסָקָיו, עֲסָקֵי חַיֵּי שָׁעָה, וְלָמָּה לֹא יָשִׁים אֶל לִבָּבוֹ אֶפְלוֹ שָׁעָה אַחַת גַּם לָזֹאת לַחֲשֹׁב מִחֲשַׁבֶּת מִמָּנוּ: מָה הוּא? וְלָמָּה בָּא לְעוֹלָם? אוֹ מָה מִבְּקֵשׁ מִמָּנוּ מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא? וּמָה יִהְיֶה סוֹף כָּל עֲנִינָיו? זֹאת הִיא הַתְרוּפָה הַיּוֹתֵר גְּדוֹלָה וְחֲזָקָה שִׁתּוּכָל לְהַמְצִיא נֶגֶד הַיֵּצֶר, וְהִיא קִלָּה, וּפְעֻלָּתָהּ גְּדוֹלָה, וּפְרִיָּהּ רַב שִׁיעֵמֹד הָאָדָם בְּכָל יוֹם לְפַחֲוֹת שָׁעָה אַחַת פְּנוּי מִשָּׂאֵר כָּל הַמִּחְשָׁבוֹת, לַחֲשֹׁב רַק עַל הָעֲנִין הַזֶּה שְׂאִמְרָתִי, וּיִבְקֹשׁ בְּלִבָּבוֹ: מָה עָשׂוּ הָרָאשׁוֹנִים אֲבוֹת הָעוֹלָם שֶׁכָּךְ חָשַׁק ה' בָּהֶם? מָה עָשָׂה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם? מָה עָשָׂה דָּוִד מְשִׁיחַ-ה' וְכָל הַגְּדוֹלִים אֲשֶׁר הָיוּ לִפְנֵינוּ? וַיַּעֲלֶה בְּשִׁכְלוֹ, מָה טוֹב לָאָדָם כָּל יְמֵי חַיָּיו

לַעֲשׂוֹת כֵּן גַּם הוּא וְטוֹב לוֹ אֲזִי יִתְּנוּ מַחְשְׁבוֹתָיו לְדַעַת בְּאִיזָה
מִצָּב הוּא נִמְצָא וְעוֹמֵד לְפִי הַנִּרְצָה: בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר דָּרְכוּ אֲנָשִׁי-
הַשָּׁם אֱלֹהֵי אֲשֶׁר מַעֲוֹלָם הָמָּה, וְאִם אֵין? וְאִם רַב מִמֶּנּוּ כֹחַ
הַיִּצָּר וְלֹא יָכוֹל לָדִין עִם שְׂתַקִּיף מִמֶּנּוּ? הֵן לְזֹאת חָרַד הָיָה
וְצוּחַ כְּכֹרוּכָא הַקָּדוֹשׁ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן-יוֹחָאי בְּתַקּוּנָיו, תִּקּוֹן
עֲשִׂירִי, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "וַיִּלּוֹן לְבַנְיָנָשָׁא דְקַדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא
אֲסִיר עֲמָהוֹן בְּגִלוּתָא, וַיִּפֶּן כֹּה וְכֹה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ אֶלָּא
אִישׁ לְדֶרֶכּוֹ כָּנוּ בְּעֶסְקִין דִּילָהוֹן, בְּאַרְחִין דִּילָהוֹן".

כָּלֵל הַדְּבָרִים: הָאָדָם שְׂאִינוּ חוֹשֵׁב עַל זֶה, קָשָׁה לוֹ מְאֹד מְאֹד
לְהִגִּיעַ אֶל הַשְּׁלֵמוֹת, וְהָאָדָם הַחוֹשֵׁב עַל זֶה, קָרוֹב אֵלֶיהָ
מְאֹד. לֹא יִפְנוּ דַעְתָּם מִזֹּאת, וְלִכֵּן יִצְלִיחוּ בְּכָל מַעֲשֵׂיהֶם. אֲךָ
הַמַּמְעִיט לֹא יִמְעִיט מִלְּהִיּוֹת לוֹ קְבִיעוֹת זְמַן לְפָחוֹת לָשִׁים אֶל
לְבוֹ אִם מַעֲט וְאִם הֶרְבֵּה, כִּי אֲזִי יִצְלִיחַ אֶת דְּרָכָיו וְאֲזִי יִשְׁכִּיל.

אַחֵר שִׁידַעַת זֶה הָיִיתָ הַמָּשָׂא הַזֶּה עָלֶיךָ לְהִתְבּוֹנֵן
וְלִהְיוֹת שְׁכִיל עַל זֹאת, עֲתָה אֲשַׁכִּילְךָ וְאוֹרְךָ מֶה
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עָלִיהֶם תַּעֲמֹד לְהִתְבּוֹנֵן וְלַחְקֹר:

הֵנָּה הַחֲקִירָה הָרִאשׁוֹנָה אֲשֶׁר תַּחְקֹר הֲלֹא הִיא עַל כּוֹנְנָתוֹ
יְתָבֶרֶךְ שְׁמוֹ: עַל-מָה וְלָמָּה בָּרָא אֶת כָּל הַבְּרִיאָה
הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת? וְאֵל תֹּאמַר: וּמָה הָאָדָם שְׂיָבוֹא אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ
לְבַקֵּשׁ אֶת מַחְשַׁבְתּוֹ? וְהַמֶּקְרָא מַעִיד (תהלים צב, ו): "מְאֹד עֲמָקוֹ
מַחְשַׁבְתֶּיךָ", וְזֶה נִרְאֶה כְּגֵאוֹה וּכְגֵדֵל-לֵבָב לֵאמֹר שְׂיוּכָל
לְמַצָּא כּוֹנֵן הַמַּאֲצִיל יְתָבֶרֶךְ שְׁמוֹ! אֲדַרְבֵּה, עַל זֶה נֹאמַר (תהלים
כה, יד): "סוֹד ה' לִירְאָיו, וּבְרִיתוֹ לַהֲדוּיָעִים", וְהוּא הַסּוֹד הַכּוֹלֵל
כָּל עֲנִיֵּן הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר עָשָׂה וְאֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה, וְשֶׁאֲחֲרָיו

נִמְשָׁכִים כָּל חֻקֹּת הַבְּרִיָּאָה כַּאֲשֶׁר שָׁם לַשָּׁמַיִם וְלָאָרֶץ וְכָל
תּוֹלְדוֹתֵיהֶם, כִּי הֵלֹא לְכָל הַמַּעֲשִׂים הָרַבִּים וְהַגְּדוֹלִים הָאֵלֶּה
יִמָּצָא סוּף וְתַכְלִית אַחֵד, וְזֶה הוּא הַסּוּד הַמְּזֻכָּר כֵּאן בַּפְּסוּק:
וְהַחֲקִים אֲשֶׁר הוֹשִׁמוּ עַל-פִּי הַכּוֹנֵן הַזֶּה, כָּל־לוֹתֵם הוּא
הַבְּרִית אֲשֶׁר הִזְכִּיר "וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעַם" הוּא הַבְּרִית אֲשֶׁר שָׁם
לְכָל נִבְרָא לַעֲמֹד עַל מַתְכַּנְתּוֹ וְלֹא יִסּוּר, וְהוּא הַנִּרְמָז בְּמִלַּת
"בְּרֵאשִׁית" "בְּרִית אֵשׁ", כִּמּוֹ שֶׁפִּרְשׁוּהוּ בַּתְּקוּנִים, תְּקוּן כֹּא.

אֲךָ כְּדִי לְהַגִּיעַם, תִּתְחִיל לְדַרֵּשׁ בַּנִּבְרָאִים מִי הוּא הָעֶקֶרִי?
הַדּוֹמֵם וְהַצּוֹמֵחַ וְהַחַי הֵם אֵינָם הָעֶקֶרִים וְדַאי, כִּי אֵין
תּוֹעֵלַת בְּמַעֲשֵׂיהֶם וְאֵין לָהֶם שֹׁכֵל וְהַבְנָה, נִמְצָא, נִשְׁאָרִים
בְּנֵי-הָאָדָם וְהַמַּלְאָכִים וְכִשְׁתַּדְּרֵשׁ עַל עֲנִינֵיהֶם תִּמָּצָא הִיּוֹת
בֶּן-הָאָדָם עֶקֶר, וְהַמַּלְאָכִים טְפִלִּים לָהֶם. וְזֶה הַסּוּד פִּרְשׁוֹ
הַמְּשׁוֹרָר (תהלים ח, ב): "ה' אֲדִנִּינוּ מֶה-אֲדִיר שְׁמֶךָ בְּכָל-הָאָרֶץ,
אֲשֶׁר-תִּנָּה הוֹדְךָ עַל-הַשָּׁמַיִם", כִּי הוּא יָדַע הָעֲנִיָּן עַל
אֲמָתוֹ, אֵיךְ שֶׁהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְקַבֵּל כָּח כְּבִיכּוֹל
מִמַּעֲשֵׂה בְנֵי-הָאָדָם לַפֶּעַל טוֹבָה עֲמָהֶם וְעַם כָּל הַבְּרִיּוֹת.
וְזֶה סוּד (שם סח, לה): "תָּנוּ עֹז לֵאלֹהִים", וְגַם מִשֶּׁה רַבְּנוֹ, עָלָיו
הַשְּׁלוֹם, אָמַר (דברים לב, יח): "צוּר יִלְדֶךָ תִּשִּׁי", וַיִּדְעֵנוּ מִזֶּה,
כִּי מַעֲשֵׂי יִשְׂרָאֵל מוֹסִיפִים כָּח בַּגְּבוּרָתוֹ שְׁלִמָּעֻלָּה.

וְזֶה סֵדֶר הַהִתְעוֹרְרוֹת לְפִי הַחֵק אֲשֶׁר שָׁם הַמַּאֲצִיל יִתְבָּרֵךְ
שְׁמוֹ: יִשְׂרָאֵל פּוֹעֲלִים לְמַטָּה בָּאָרֶץ וּמַחְזִיקִים כָּחוֹ שֶׁל
הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאֵז הַכָּח שֶׁנִּתְחַזַּק מִרְאֵה הוֹדוֹ
בַּמִּשְׁרָתִים הָעוֹמְדִים עַל פְּקֻדַּת הַמַּעֲשִׂים לַעֲשׂוֹתָם, כְּפִי מֶה
שֶׁהוּא מִתְעוֹרֵר לַעֲשׂוֹת. וְלָכֵן כָּל הַתְּעוֹרְרוֹת שִׁיְהִיָּה הַמֶּלֶךְ

בְּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר לַעֲשׂוֹת, יִרְאֶה הָעֲנִין בְּמִשְׁרָתוֹ הָעוֹמְדִים
עַל פְּקֻדַּת הַמַּעֲשִׂים לַעֲשׂוֹתָם, כְּפִי מֶה שֶׁהוּא מִתְעוֹרֵר
לַעֲשׂוֹת בְּדִיר הַמַּגִּיעַ לוֹ מִמֶּנּוּ. וְעַתָּה נַחְזֹר לְשֵׁרשׁ הָעֲנִין:

נִמְצָא, כִּי הָיָה אֲשֶׁר בָּהֶם מִהִתְעוֹרְרוֹת הַמֶּלֶךְ, וְהִתְעוֹרְרוֹת
הַמֶּלֶךְ מִמַּעֲשֵׂה יִשְׂרָאֵל, הָרִי יִשְׂרָאֵל עָקֵר הַכֹּל,
וְלָכֵן נֶאֱמַר (תהלים ח, ב): "מֶה-אֲדִיר שְׁמֶךָ בְּכָל-הָאָרֶץ" זֶה הוּא
הַכַּח הַמִּקְבֵּל שֵׁם הַקָּדוֹשׁ בְּאָרֶץ בְּסוֹד: "תָּנוּ עוֹ לֵאלֹהִים"
שְׁזָכַרְתִּי. "אֲשֶׁר-תִּנֶּה הוֹדְךָ עַל-הַשָּׁמַיִם" הוּא הַהוֹד הַמִּתְאַצֵּל
בְּהִתְעוֹרְרוֹת וּמִתְפַּשֵּׁט עַל הַשָּׁמַיִם בְּמִשְׁרָתִים הָעוֹמְדִים שָׁם.

וּפִרְשׁ עוֹד תִּקּוֹן גָּדוֹל שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל-יְדֵי בְנֵי-הָאָדָם, וְהוּא מֶה
שֶׁאֱמַר (שם פסוק ג): "מִפִּי עוֹלָלִים וַיִּנָּקִים יִסְדֹּת עוֹ", וְזֶה
כִּי הַמַּלְאָכִים, כִּיּוֹן שֶׁאֵין לָהֶם יֵצֶר הָרַע, אֵין מַעֲשִׂיהֶם יְכוּלִים
לְהַעֲבִיר אוֹתוֹ, אֲבָל בְּנֵי-אָדָם שֵׁשׁ לָהֶם יֵצֶר רַע הֵם יְכוּלִים
לְהַעֲבִיר אוֹתוֹ. וְכִדֵּי לָתֵת לָהֶם כַּח יוֹתֵר שֶׁיַּעֲשׂוּ זֶה הַתִּקּוֹן
בְּכַח גָּדוֹל, מֶה עָשָׂה? נָתַן לָהֶם שְׁנֵי הָעֲרָלָה, שֶׁהֵן כָּל הַזְּמַן
עַד שֶׁהָאָדָם נִכְנָס לַמִּצּוֹת, וְאִזּוּ הַסְטֵרָא-אַחֲרָא מִתְדַּבֵּקת בָּהֶם
יוֹתֵר, וְזֶה סוֹד (משלי כב, טו): "אֲוֹלֶת קִשּׁוּרָה בְּלִב-נָעֵר". אֲךָ
בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן הָעוֹנֹת אֵינָם נִחְשָׁבִים, וְהַתּוֹרָה אֲדַרְבֵּה הִיא
חֲשׁוּבָה יוֹתֵר, וְהוּא עֲנִין הַכֹּל פִּיהֶם שֶׁל תִּינוּקוֹת, וְהַהֶבֶל
מִשְׁבִּית הַסְטֵרָא-אַחֲרָא לְגִמְרִי. וְזֶהוּ: "מִפִּי עוֹלָלִים וַיִּנָּקִים
יִסְדֹּת עוֹ וְגו' לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב". וְזֶהוּ לְשׁוֹן "לְהַשְׁבִּית", שֶׁהוּא
כְּאֶחָד שֶׁעוֹמֵד בְּמִלְאָכָה אַחַת וְשׁוֹבֵת מִמֶּנָּה. וּבְמִלְאָכִים אֵין
שִׁיף זֶה, כִּי כִּיּוֹן שֶׁאֵין יֵצֶר שׁוֹלֵט בָּהֶם, אֵינָם מִשְׁבִּיתִים אוֹתוֹ
אַלָּא מְגַרְשִׁים אוֹתוֹ, אֲבָל בְּנֵי-הָאָדָם לָהֶם נֹגֵעַ "לְהַשְׁבִּית".

וַאֲפָרֶשׁ לָךְ עֵתָה לְשׁוֹן "יִסְדֶּת עוֹ".

הֵנָּה הַתּוֹרָה הִיא הַנִּקְרָאת "עוֹ" כִּידוּעַ, שֶׁהִיא הַנוֹתַנָּת כֹּחַ לְקַדְשָׁה בְּסוּד "תָּנוּ עוֹ לְאֱלֹהִים". וְהֵנָּה קֹדֶם שֶׁהָאָדָם נוֹלַד מִלְמָדִים אוֹתוֹ כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, וְזֶה לְתַת כֹּחַ לְנִשְׁמָתוֹ קֹדֶם שֶׁתִּכְנֶס בַּגּוּף, שֶׁתִּהְיֶה כְּלוּלָה מִכָּל הַתּוֹרָה, לְתַקֵּן כָּל מִדְּרָגוֹת הַקְּדֻשָּׁה כְּרָאוּי. אֲבָל בְּצִאתָה לְעוֹלָם, בָּא מִלְאָךְ וּמִשְׁכָּחוּ, וְזֶה כִּדִּי לְתַת מְקוֹם לִיִּצְרָל לְהִתְאַחֵז בּוֹ, שְׂאֵם לֹא-כֵן הָיָה נִגְרָשׁ מִכֹּחַ הַקְּדֻשָּׁה וְהָיָה שָׁב לְהִיּוֹת כְּמוֹ מִלְאָךְ, וְגַם לֹא הָיָה נֶעֱשֶׂה תִקּוּן הַהִשְׁבָּתָה שְׁזַכְּרָנוּ. עַל-כֵּן אִזְ נִסְתָּם בּוֹ אוֹר הַתּוֹרָה, וְהַסְטֵרָא-אַחֲרָא שׁוֹלֵטָת עָלָיו, וְזֶה נִקְרָא שְׁנֵי הָעֲרָלָה שְׁלוֹ, וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן צָרִיךְ לִיִּסְרוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (מִשְׁלֵי שֵׁם): "שִׁבְט מוֹסֵר יִרְחִיקֶנָּה מִמֶּנּוּ". וְאוֹמֵר (שֵׁם כג, יד): "אַתָּה בַּשִּׁבְט תִּכְנֶנּוּ, וְנִפְשׁוּ מִשְׁאוֹל תִּצִּיל". שֶׁהִיא הָעֲרָלָה מִמֶּשׁ שֶׁאֲמַרְנוּ עָלֶיהָ (פִּסְחִים צב.): "הַפּוֹרֶשׁ מִן הָעֲרָלָה כְּפוֹרֶשׁ מִן הַקֶּבֶר", כִּי הוּא מִמֶּשׁ קֶבֶר, בְּמָה שֶׁגּוֹרָמַת לָהּ חֲשִׁכָה שְׁלֹא יִגִּיעַ לָהּ אוֹר הָעֲלִיּוֹן, וְנִקְרָאת כְּאֵלוֹ הִיא מִתָּה מִמֶּשׁ בַּקֶּבֶר. וְזֶה סוּד (אִיכָה ג, ו): "בְּמַחֲשָׁכִים הוֹשִׁיבֵנִי כִּמְתִי עוֹלָם".

וּבִתְחִלָּה כְּשֶׁהָעֲרָלָה בַּגּוּף וּמַעֲבִירִים אוֹתָהּ אַחֵר שְׁמוֹנָה יוֹם, אָךְ הָעֲרָלָה הַפְּנִימִית, שֶׁהִיא עָרְלַת הַלֵּב, אֵינָה סָרָה אֲלָא לְאַחֵר שְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, וְלִכֵּן כָּל אוֹתוֹ הַזְּמַן הוּא פְּטוּר מִן הַמִּצְוֹת. וְעַם-כָּל-זֶה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן צָרִיךְ לִיִּסְרוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתִּי, שֶׁזֶה גּוֹרֵם לוֹ שֶׁתִּפְרֹד הָעֲרָלָה מִמֶּנּוּ הַיֵּטֵב, וְאִזְ הִיא פּוֹרֶשֶׁת מִמֶּנּוּ לְגַמְרִי בַּזְּמַן הַמוֹכֵן כִּנְאָמַר לְמַעְלָה. וְעַל-כֵּן אָמַר: "יִרְחִיקֶנָּה מִמֶּנּוּ" וְלֹא אָמַר "יִסְרֶנָּה".

מִמֶּנּוּ, כִּי אֵין זֶה לְהַסִּירָה, כִּי־אִם בְּזִמְנָה תָּסוּר. אֲבָל זֶהוּ מִמֶּשׁ עֲנִין חֲבוּט־הַקֶּבֶר, שֶׁהַחֲבֻטָּה עֲשׂוּיָה לְרֹב הַקָּשֶׁר הַנִּמְצָא לְזֶה־מָא שֶׁל נָחַשׁ, שְׁאִינָה יְכוּלָה לְהַפְרֹד אֶלָּא אַחֲרֵי הַחֲבוּט, וְהַצְדִּיקִים הַמִּתְקַנִּים עֲצָמָם כְּרֹאיוֹ, מִרְחִיקִים אוֹתָהּ מֵהֶם כָּל־כָּף עַד שֶׁאֵין צָרִיךְ לְחֲבוּט. וְהִנֵּה כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה בִּנְעֹר, כִּי הָאוֹלָת קְשׁוּרָה בּוֹ, וְצָרִיךְ חֲבוּט כְּדִי לְהִרְחִיקָה מִן הַקָּשֶׁר וְהַדְּבוּק הַזֶּה, שְׂאֵז כְּשִׁיחֶיהָ זִמְנָה לְהַתְּפָרֵשׁ, תִּתְּפָרֵשׁ לְגִמְרֵי מִכָּל וְכָל, וְאִם הוּא הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ טוֹב, הוּא מִרְחִיקָה מֵעֲצָמוֹ. וְהִנֵּה בְּזִמֵּן הַזֶּה שֶׁהוּא הֶרְחַק הָעֲרָלָה, הֶהָבֵל הַיּוֹצֵא מִפִּיו הוּא מִכְנִיעַ הַסֵּטְרָא־אַחֲרָא וְשׁוֹבְרָה שְׁבִירָה גְדוּלָה, וְחוֹזֵר וּמִמְשִׁיךְ הַכַּחַשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁקֶבֶל בְּרֹאשׁוֹנָה קֹדֶם שְׁנוּלָד. וְכִיוֵּן שֶׁהַשְּׁלִים לְקַבֵּל הַכַּחַשׁ, אֵז יֵשׁ־לוֹ לַעֲשׂוֹת, וְלָכֵן הוּא חַיֵּב בַּמַּצּוֹת.

וְתִרְעָ בּוֹדָאִי, בְּהֶבֶל פִּיהֶם שֶׁל תִּינוּקוֹת הָעוֹלָם מִתְקִים, וְזֶה, כִּי הַתּוֹרָה מִתְחַלֶּשֶׁת לַפְּעָמִים, וְלַפְּעָמִים מִתְחַזֶּקֶת: מִתְחַלֶּשֶׁת עַל בְּנֵי־הָאָדָם מִפְּנֵי הַחֲטָאִים, וּבְכֹפֶרֶת הָעֶרֶב־רֹב שְׁבִישְׂרָאֵל, כִּמּוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּתְּקוּנִים, וְהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה בְּסִיס לַתּוֹרָה מִזֶּה הֶהָבֵל שֶׁאֵין בּוֹ חֲטָא וְבוֹ הַתּוֹרָה מִתְחַזֶּקֶת, כִּי כָּבֵד הוּא מוֹכֵן לָזֶה לְהַמְשִׁיךְ כַּחַשׁ הַתּוֹרָה כִּנְאָמֵר לְמַעְלָה. וְזֶהוּ "מִפִּי עוֹלָלִים וַיִּנָּקִים יִסְדֹּת עוֹ", וְהוּא מִמֶּשׁ "יִסְדֹּת", וְזֶהוּ "לְמַעַן צוֹרְרִיךְ", שֶׁהֵם הָעֶרֶב־רֹב, "לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב", שֶׁהוּא הַסֵּטְרָא־אַחֲרָא, "לְהַשְׁבִּית" מִמֶּשׁ. וְאָמַר "וּמִתְנַקֵּם", וְהוּא סוֹד הַנָּחַשׁ שֶׁהוּא נוֹקֵם וְנוֹטֵר. וְזֶהוּ סוֹד 'לְנָחַשׁ קָצְצוּ רִגְלָיו', שְׁנֵאֵמַר בּוֹ (בְּרֵאשִׁית ג, יד): "עַל־גַּחֲנֹה תֵלֵךְ", וְלִנְקָם זֶה, הוּא רוֹדֵף אַחֲרֵי הָרְגָלִים, שֶׁהוּא עֲנִין: "בְּרִפְי דְּרַבְּנָן דְּשִׁלְהִי" (בְּרֻכּוֹת ו), וְהֵן סוֹד הָרְגָלִים שֶׁל מַעְלָה הַתּוֹמְכוֹת לַגּוֹף, וּבָהֵן תְּלוּי כַּחַשׁ

תְּמִיכוֹת הַתּוֹרָה לְהַחֲזִיק אוֹתָהּ שְׁלֹא תִמוּט, בְּסוּד "וְתִמְכֶּיהָ מֵאֲשֶׁר" (משלי ג, יח) וְנִמְצָא, שֶׁהִנָּחַשׁ רוּדְף אַחֵר עֲנִין זֶה, שְׁלֹא לְהִנִּיחַ סִמֵּךְ לַתּוֹרָה, חֵס וְחִלְלָהּ, כִּי הִנָּחַשׁ הוּא שְׂקָרָא דְלֹא קָאִי, אֲךָ הַתּוֹרָה הִיא קֶשֶׁטָא קָאִי, וְהוּא הִיא רוּצָה לְהִנָּקֵם מִזֶּה וּלְגֵרֵם לַתּוֹרָה, חֵס וְחִלְלָהּ, שְׁלֹא יִהְיֶה לָּהּ סִמֵּךְ בִּישְׂרָאֵל, וְתִסְתַּלֵּק וְתִשְׁכַּח מֵהֶם, חֵס וְחִלְלָהּ. וְהֵבֵל-פֶּה הַתִּינוּקוֹת מִתֵּקֵן מִמֶּשׁ תִּקּוּן זֶה, כִּי הֵם תְּלוּיִים מִמֶּשׁ בְּאֵלּוֹ הָרַגְלִים הָעֲלִיוֹנוֹת הַנִּקְרָאוֹת "תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּין" כַּמְּפָרֵשׁ בַּזֶּהר, וְהֵם סִמְכֵי קֶשֶׁטָא בְּסוּד קֶשֶׁטָא קָאִי, וְזֶהוּ "לְהִשְׁבִּית אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם".

נִמְצָא, אִיךְ שֶׁהַתִּקּוּן הַגָּדוֹל נִמְצָא בְּיַד הָאָדָם וְלֹא בְּיַד הַמַּלְאָכִים, עַל-כֵּן גִּדַּע שֶׁהוּא וְדָאִי עֶקֶר כָּל הַבְּרִיאָה. וּמִכָּאֵן תִּדַּע, כִּי רַק זֶה הִיא הַתְּכֵלִית אֲשֶׁר בַּעֲבוּרָה נִבְרָא הָאָדָם, וְלֹא הִיא רְאוּי לְהִמָּצֵא לוֹ עֶסֶק אַחֵר אֶלָּא הָעֲבוּדָה הַזֹּאת. וְכֵן הִיא מִתְחַלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב, טו): "וַיִּנָּחֶהוּ בֶּגֶן-עֵדֶן לְעִבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ", שֶׁפָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּהּ: זֶה מִצְוֹת עֲשֵׂה וּמִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה, וְהַכֹּל בְּמִנוּחָהּ, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ עַל מַלְת "וַיִּנָּחֶהוּ", רַק אַחֵר שֶׁחֲטָא הִנֵּה הוּא מִתְהַלֵּךְ בִּשְׁנֵי דְרָכִים עַל-פִּי שְׁנֵי מִנְהִיגִים, כַּמֶּאֱמָרָם זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּהּ (בִּרְכוֹת א.ס): "אוֹי לִי מִיּוֹצְרִי אוֹי לִי מִיִּצְרִי". וְעַל-כֵּן יִתְבָּאֵר לָךְ, שֶׁכָּל מֶה שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה לְעֲבוּדַת-הַשֵּׁם הוּא מֶה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְפִי הַתְּכֵלִית שֶׁבַעֲבוּרָה בְּרָאוּ הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְכָל מֶה שֶׁהוּא חוּץ מִזֶּה הוּא לְפִי דַעְתּוֹ שֶׁל הִנָּחַשׁ הַמְּקַטְרֵג וְחִפֵּץ לְשַׁקֵּעוֹ בְּדִבְרִים אַחֲרִים, לְהַרְחִיקוֹ מִן הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בְּהַפְרִיעוֹ אוֹתוֹ מִעֲבוּדָתוֹ וְנָתַן לוֹ לַעֲנֹשׁ לְסִבֵּל הַדְּבָר הַזֶּה עַל דֶּרֶךְ: "וְעִבְדָתָם-שֵׁם אֱלֹהִים" (אַחֲרִים) (דְּבָרִים ד, כח), כִּי בְּדֶרֶךְ שֶׁאָדָם רוּצָה

לֵילָךְ, בָּהּ מוֹלִיכִים אוֹתוֹ, וְכִיּוֹן שֶׁהוּא בָּחַר בַּתְּחִלָּה לְשֹׁמֵעַ
 אֶל הַנְּחָשׁ כֵּן יִהְיֶה מִשְׁפָּטוֹ, שְׁלֹא יַעֲשֶׂה בֶן-חֹרִין מֵעַלּוֹ, אֲלֹא
 יִסְבְּלֵהוּ נֶגֶד הַזְּמַן אֲשֶׁר נִגְזַר עָלָיו, וְזוֹהִי גִזְרָתוֹ: "בְּזַעַת אִפְיָךְ
 תֹּאכַל לֶחֶם" (בראשית ג, יט), וְזוֹהוּ הַצֶּעַר הַיּוֹתֵר גָּדוֹל שֶׁבְּכָל מִינֵי
 הַצֶּעַר לַנֶּשֶׁמָה, שֶׁסּוּף-סוּף תִּשְׁוֹקֶתָהּ אֶל מְקוֹרָהּ.

אֲךָ הָאִישׁ הַחֲכָם הַמְּבִין דָּבָר לְאֲשֹׁרוֹ, הֵנָּה בְּהִשְׁכִּילוֹ עַל
 מוֹצֵא דָבָר, וַיִּרְאֶה אֵיךְ כָּל עֶסְקֵי הָעוֹלָם אֵינָם אֲלֹא מִמָּה
 שֶׁנִּשְׁאָר הָאָדָם בְּעַל-כָּרְחוֹ לִהְיוֹת לְדַעְתּוֹ שֶׁל נָחַשׁ בַּדָּבָר הַזֶּה,
 שְׁלֹא יוּכַל לִהְיוֹת תָּמִיד בְּדֶרֶךְ אֶחָד בַּעֲבוּדַת-הַשֵּׁם יוֹם וָלַיְלָה,
 כִּי-אִם יִצְטָרֵךְ לָלֶכֶת אַחֲרֵי הַכְּלִי הָעוֹלָם הַזֶּה עַל-כֵּן יִבְחַר
 לִהְיוֹת בּוֹחֵר הָרַע בְּמַעֲוִטּוֹ, וַיִּמַּעַט בְּעֶסֶק כָּל מָה שֶׁיּוּכַל.
 וַיִּשְׁתַּדֵּל לְהִרְבּוֹת בַּתּוֹרָה וּבַעֲבוּדָתוֹ בְּכָל אֲשֶׁר תִּשְׁלִיג יָדוֹ. וְדָבָר
 זֶה פִּרְשׁ אֱלִיפַז אֶל אִיּוֹב (אִיּוֹב ה, ו): "כִּי לֹא-יֵצֵא מֵעֶפֶר אֹזֶן".
 הָעֲנִיָּן, כִּי הֵנָּה כְּתִיב (בראשית ב, ו): "וַיִּיצֶר ה' אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם
 עֶפֶר מִן-הָאֲדָמָה", וְהִזְהֵר דִּי לוֹמַר "עֶפֶר" אוֹ "מִן-הָאֲדָמָה"?
 אֲךָ הָעֲנִיָּן הוּא כִּי רָצָה הַמֶּקְרָא לְבָאֵר שְׁנֵי עֲנִיָּנִים בָּאָדָם. הֲלוּא
 תִּרְאֶה כִּי הוּא נִקְרָא "אָדָם" עַל שֵׁם אָדָמָה, וְלֹא "עֶפֶר" עַל
 שֵׁם הָעֶפֶר. אֲךָ זֶה הוּא לְפִי קֶשֶׁר הַנִּמְצָא בֵּין הָאֲדָמָה וּבֵינוֹ,
 וְהוּא כִּי הִשְׁפַּע הַנֶּשֶׁפֶע מִלְמַעְלָה יוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם עַד הָאָרֶץ,
 וְאַחֲרֵי-כֵן מִקְבֵּל אוֹתוֹ הָאָדָם, וְסוּד זֶה, כִּי לְמַטָּה בְּסוּד חֲבוּר
 הַמְּאֹרֹת הָעֲלִיוֹנִים, בְּסוּד "דִּכְרָא וְנִקְבָּא", וְאַחֲרֵי-כֵן יוֹצֵא
 הַשֶּׁפֶע כְּלוּל מִשְׁנֵיהֶם, כִּי כֵן רָאוּי לְפִי הַסֵּדֶר הָעֲלִיוֹן.

וְזֶה סוּד: "אָרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכַּנָּת תֹּאכַל-בָּהּ לֶחֶם" (דברים ח, ט), וְכֵן "הַמוֹצֵא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ", שְׁרוּמֹז אֶל הַהִשְׁפָּעָה

הָעֲלִיּוֹנָה וְעַל-כֵּן נִקְרָא הָאָדָם "עֵץ הַשָּׂדֶה", כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁוּ עַל פְּסוּק (שם כ, יט): "כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה", יַעַן בְּאֵמֶת הוּא מִן הָאָרֶץ כְּמוֹ הָעֵץ. וְנִמְצָא, שֶׁהַחֲמֵר שֶׁל אָדָם הוּא עֶפֶר וְהוּא דָּבֵק בָּאֲדָמָה, שֶׁהוּא הַמָּקוֹם שֶׁמִּקְבֵּל כָּחוֹ, וְעַל-כֵּן נִקְרָא עַל שְׁמָהּ. וְשׁוֹם אַחֵר מֵאֵלֶּה הַדְּבָרִים לֹא הָיָה גֹרֵם לָאָדָם לֹא עֲמַל וְלֹא טֶרַח, וְגַם שֶׁהֵיכָר הָרַע שֶׁהָיָה לָאָדָם הִרְאֵשׁוֹן הָיָה מִמָּשׁ כְּחוּט שֶׁל בּוּכִיָּא, כְּמֵאמָרָם זְכוּרֹנָם לְבִרְכָּה (סוֹכָה נב, א) עַל פְּסוּק (ישעיה ה, יח): "הוּי מִשְׁכִּי הָעוֹן בְּחִבְלֵי הַשָּׂוִא".

וְנִמְצָא, שֶׁאֶף-עַל-פִּי שֶׁחֲמֵרוֹ גַּם, לֹא זֶה הָיָה גֹרֵם תִּקְוָה הֵיכָר הָרַע שִׁישׁ בּוֹ עֵתָהּ, וְהָאֲדָמָה, שֶׁהִיא מְקוֹם קִבְּלַת הַהִשְׁפָּעָה, לֹא הִיטָה גֹרֵמַת עֲמַל וְטֶרַח לְקִבֵּל הַמְּזוֹן. וְלִכֵּן אָמַר: "כִּי לֹא-יֵצֵא מִעֶפֶר אָוֶן, וּמֵאֲדָמָה לֹא-יֵצֵא עֲמַל", כִּי-אִם הָעֲמַל יֵצֵא מִפְּנֵי הָעוֹן, שְׂאֵז הַגִּיעַ בְּחִלְקוֹ לְטֶרַח בְּהִשְׁתַּדְּלוֹת שֶׁאֵינּוּ הוֹלֵךְ אֶל הַתִּכְלִית אֲשֶׁר אֵלֶיהָ נִבְרָא. וְיָמָּה שֶׁלֹּא עָשְׂתָה הָאֲדָמָה לָאָדָם שִׁינֵּי מִמֶּנָּה, עָשְׂתָה הָאִשָּׁה, כִּי כְּשִׁינֵּי מִן הָאֲדָמָה - יֵצֵא בְּלֹא עֲמַל, וּכְשֶׁנוֹלֵד מֵאִשָּׁה, יֵצֵא לְעֲמַל. וּפִרְשׁ בְּכָאן עֶקֶר גָּדוֹל, שֶׁעֶקֶר הָעֲמַל הוּא אַחֵר שֶׁהִתְחִילוּ הָאֲנָשִׁים לְהוֹלִיד, וְהֵינּוּ "קִיָּן - קִנָּא דְּמִסְאָבוּתָא", כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁוּ בַּזֹּהַר, כִּי אֶף-עַל-פִּי שֶׁגַּם אָדָם נִטְמָא בְּחֻטְאוֹ, אֲבָל עֶקֶר זִהְמַת הַנֶּחֱשׁ יֵצֵאָה בְּבִגְי חוּהָ, כִּי בָּהּ הִטִּיל הַזִּהְמָא, וְנִמְצָא שֶׁהִלְדָּה כָּף הִיטָה לְעֲמַל וְלִכֵּן קִיָּן הָיָה עוֹבֵד אֲדָמָה, כִּי הָאֲדָמָה כָּבֵד נִאֲרָרָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ג, יז): "אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבּוֹרְךָ", כִּי כֹאֲשֶׁר [לֹא] הָיָה רְאוּי אָדָם לְהִיּוֹת לוֹ מְנוּחָה מִכָּל הָעֲמַל, הֵנָּה הָאֲדָמָה מְשַׁפֵּעַת, מִכֶּרֶח שֶׁכָּף תַּעֲלֶה כָּחָהּ, וְלִכֵּן נִאֲרָרָה

וְקִין שִׁיצָא בְּבַחֲיִנַת עֵמֶל, לִכְךָ הָיָה עוֹבֵד אֶת הָאֲדָמָה.
וְהִנֵּה בַּתְּחִלָּה הַשָּׂדִים וְכָל מַדְרָגוֹת הַטִּמָּאָה הָיוּ שְׁקוּעִים
בְּנִקְבָא דְתַהוֹמָא רַבָּה, וְלֹא הָיָה לָהֶם לְשׁוּטֵט בְּעוֹלָם
כָּלֵל. כִּיּוֹן שֶׁהָאָדָם יָרַד בַּמַּדְרָגוֹת, כִּנְגִידוֹ עָלוּ הַשָּׂדִים מִמְּקוֹמָם
וּמִלְאוּ כָּל הָעוֹלָם, כַּמָּאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה (בְּרֻכּוֹת ו.) :
"וְקִימִי עֵלָן כְּכֶסֶלָא לְאוּגִיָּא". וְזֶה, כִּי כָּבֵד הוּכַן הָאָדָם לְהִיּוֹת
נְזוּק, חֶס וְחִלְיָלָהּ. נִמְצְאָתָ לָמַד, כִּי הָאָדָם לֹא לְתַכְלִית עֵמֶל
נִבְרָא, וְלֹא הָיָה לוֹ לְהִשְׁתַּדֵּל בְּזֶה, אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁסָּר לְדַעְתּוֹ שֶׁל
נֶחֱשׁ גָּרַם לוֹ שֶׁלֹּא יוּכַל לִצְאָת מִתַּחַת-יָדוֹ עַד עֵת קֵץ. וְזֶהוּ מָה
שֶׁאֲמַר שְׁלֹמֹה (קֹהֶלֶת א, יג) : "הוּא עֲנִין רָע נָתַן אֱלֹהִים לְבִנֵּי הָאָדָם
לְעֲנוּת בּוֹ", עֲנִין רָע מִמֶּשׁ מִבַּחֲיִנַת הָרַע, וְהוּא לָהֶם לְמָה שֶׁלֹּא
הָיוּ חוֹרִין מִמֶּנּוּ עַד זְמַן הַתְּקוּן הַשְּׁלֵם. וְלִזְאֵת הַכְּוִנָּה אָמְרוּ
גַּם-כֵּן בַּמִּדְרָשׁ (בְּרַאשִׁית-רַבָּה יט) : "אֵיכָּה - אֵיךְ הָיָה לָךְ, אֲתָמוּל
לְדַעְתִּי וְעַכְשָׁיו לְדַעְתּוֹ שֶׁל נֶחֱשׁ? !" כִּי לֹא הָיָה לָאָדָם לַעֲשׂוֹת
אֲלֵא מָה שֶׁהוּא לְתַכְלִיתוֹ שֶׁל הַבוֹרָא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, וְכִשְׁחָטָא
נָתַן עֲצָמוֹ לְהִיּוֹת פּוֹעֵל לְפִי מָה שֶׁגּוֹרֵם לוֹ הַנֶּחֱשׁ. וְהִנֵּה עַל-כֵּן
רָאוּי לוֹ לָאָדָם לְמַאֵס וְדַאי בְּכָל עֲנִינֵי הָעוֹלָם, וּלְהִתְאַוּוֹת רַק
לְפִי מָה שֶׁהוּא לְפִי תַכְלִית הַבוֹרָא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ. וְמָה שֶׁהוּא
מִכְרָח לַעֲשׂוֹת מִדְּבַרֵי הָעוֹלָם לֹא יַעֲשֶׂהוּ בְּאַהֲבָה כָּלֵל, אֲלֵא
כְּמוֹ שֶׁכִּפְּאוּ שָׂד. וְלִכֵּן הַשְּׁלִים אֱלִיפֹז (אֵיוב ה, ח) : "אוֹלָם אֲנִי
אֲדַרְשׁ אֶל-אֵל, וְאֶל-אֱלֹהִים אֲשִׁים דְּבִרְתִּי", אֲנִיחַ הַבְּלִי שׁוֹא
שֶׁל הָעוֹלָם כָּלוּ, וְלִכֵּן אֲדַרְשׁ אֶל אֵל וְאֲשִׁים עֲנִינֵי לְפִי מָה
שֶׁכֵּן בְּבִרְיָאֵתִי הַבוֹרָא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ. אִם לִזְאֵת הוֹדִיתָ אִפּוֹא -
שְׂאִין לָךְ לְבַקֵּשׁ וּלְדַרְשׁ אֲלֵא מָה לַעֲשׂוֹת לְפִי הַתַּכְלִית שֶׁכֵּן
בְּךָ בּוֹרְאֵךְ, עֲתָה אֲבֹאֵר לָךְ הֵיטֵב אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלֵךְ בָּהּ

לֵאחֹז בַּחֲכָמָה עַל דֶּרֶךְ נָכוֹן, שְׁמַעְנָה וְאַתָּה דַּע לָךְ:

הִנֵּה זֹאת אֲפָרֶשׁ לָךְ רִאשׁוֹנָה, מֶה כָּל שֹׂכֵר עֲבוֹדַת הָאָדָם וְצִדְקָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם. הִנֵּה הַגּוֹף הוּא הַנוֹשֵׂא שֶׁל כָּל הָעֲנִיָּן הַזֶּה. כִּי הַגּוֹף בִּהְיוֹתוֹ חָשׁוּף, הִנֵּה הוּא קָרוֹב אֶל הַסְטֵרָא-אַחֲרָא, וַיֵּשׁ לָהּ שִׁיכוֹת בּוֹ. וְכָבֵד רִצּוֹן הַמַּאֲצִיל יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ הוּא שֶׁלֹּא לִפְשֹׁט וּלְהַשְׁרוֹת קִדְשָׁתוֹ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יֵשׁ שָׁם טַעֲנָה וְשִׁיכוֹת לַסְטֵרָא-אַחֲרָא, וְעַל-כֵּן הִקְדָּשָׁה לֹא הָיָה לָהּ לַשְׁרוֹת עַל הַגּוֹף, אֶף הַנִּשְׁמָה הַנִּכְנָסֶת בּוֹ יֵשׁ-לָהּ לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים עַל-יָדוֹ שֶׁבִּכְחָם יִתְקַן, וְהֵינּוּ מַעֲשֵׂי הַמִּצּוֹת, שֶׁהֵם כָּמוֹ-כֵן כָּמוֹ חֲלָקֵי הַגּוֹף. וְכָל מִצְוָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה הֵרִי זֹו קָרִיָּאָה לְקִדְשָׁהּ לָבוֹא וּלְשְׁרוֹת עַל חֶלֶק מִן הַחֲלָקִים שֶׁבַּגּוֹף וְשָׂרָה עָלָיו הִקְדָּשָׁה.

וְתַבִּין בָּזֶה, לָמָּה נִבְרָא הָאָדָם מִחֶבֶר מִשְׁתֵּי בְרִיּוֹת: נִשְׁמָה וְגוֹף? כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדָה כְּזוֹ אִלָּא בְּמֵה שֵׁשׁ שִׁיכוֹת לָרַע, כָּמוֹ שֶׁבְּאַרְתֵּי בְּנֵתִיב הַקּוֹדֶם לָזֶה, מֵה שֵׁשׁ מַעְלָה יוֹתֵר לְבִנֵּי-הָאָדָם עַל הַמְּלָאכִים. אֶף מִצַּד אַחֵר אֵין חֲבוּשׁ מִתִּיר עֲצָמוֹ מִבֵּית-הָאִסּוּרִים, וְעַל-כֵּן מִי שֵׁשׁ בּוֹ הָרַע, אִי אֶפְשָׁר לִפְדּוֹת מִמֶּנּוּ לַעֲצָמוֹ. וְעַל-כֵּן עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֶת הַגּוֹף שֶׁבּוֹ הָרַע, וְשֵׁם בּוֹ הַנִּשְׁמָה שֶׁהִיא טְהוֹרָה כִּדִּי שֶׁהִיא תִּתְקַנְהוּ וְתִפְדֶּהוּ מִן הַסְטֵרָא-אַחֲרָא. וְזוֹהִי כּוֹנֶנֶת מֵה שֶׁאֲמַרוּ, שֶׁצָּרִיךְ לְאִמְלָכָא לְקִדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר, כִּי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְפַּשֵּׁט בְּקִדְשָׁתוֹ עַל אֵיבָרֵי הַגּוֹף, כִּיּוֹן שֵׁשׁ לָרַע שִׁיכוֹת בָּהֶם, עַד שִׁימְלִיכוּהוּ עֲלֵיהֶם עַל-יְדֵי הַמִּצּוֹת כִּנְאָמַר לְמַעְלָה:

וְהִנֵּה זֶה מֶה שֶׁהָיָה מוֹדִיעַ אֵלֵיהוּא לְאִיּוֹב בְּאִמְרוֹ (אִיּוֹב לֵה, ה'י): "הִבֵּט שָׁמַיִם וּרְאָה, וְשׁוּר שְׁחָקִים גָּבְהוּ מִמֶּךָּ וּגּוֹ' אִם-צִדְקָתְךָ מִה-תִּתֶּן-לוֹ", כִּי רָצָה לְהוֹדִיעוֹ בַּתְּחִלָּה אֵיךְ שָׁאִין הַמַּאֲצִיל יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ מִקְבֵּל שׁוֹם שְׁנוֹי מַעֲנִינִי הַתַּחְתּוֹנִים, וְלָקַח לוֹ לְמוֹפֶת הַשָּׁמַיִם, וְהוּא עַל דֶּרֶךְ מֶה שָׁאֵמַר יִשְׁעִיָּה (יִשְׁעִיָּה נה, ט): "כִּי-גָבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ".

וְזֶה הֵנָּה תִּרְאָה, כִּי בַּהֲתַחֲבֹר לְמַעַלָּה בַּגְּלָגְלִים אֵיזָה כּוֹכָב עִם כּוֹכָב אַחֵר בְּמִבְטָם, יוֹלִידוּ טוֹבָה בְּאָרֶץ, וְאַחֲרֵים בַּהֲתַחֲבֹרם יוֹלִידוּ רָעָה, חֶס וְחִלְיָלָהּ, וְלֹא מִפְּנֵי זֶה יֵשׁ שׁוֹם שְׁנוֹי בַּשָּׁמַיִם בְּזִמָּן מִבֵּט אֶחָד לְזִמָּן מִבֵּט אַחֵר, אֲלֹא הַשָּׁמַיִם עוֹמְדִים בְּסִבּוּכָם וּמְקוֹמוֹתֵיהֶם, וְאֵין לָהֶם עֲנִין אַחֵר חוּץ מִזֶּה, וְכָךְ הֵם בַּעֲנִינָם בַּהוֹלֵד מֵהֶם הַטּוֹב כִּמוֹ בַּהוֹלֵד מֵהֶם הָרַע, חֶס וְחִלְיָלָהּ. וְנִמְצָא, שֶׁאֶף-עַל-פִּי שֶׁהֵם עוֹמְדִים לְהַשְׁפִּיעַ לְאָרֶץ, וְכָל עֲנִינָם הוּא הַשְׁפָּעָה הַזֹּאת, הֵם אֵינָם מְשַׁתְּנִים בַּהֲשַׁפְּעָתָם כָּלָל. כֵּן תִּדְמָה בְּשִׁכְלָךְ אֵיךְ שָׁאִין הַמַּאֲצִיל יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ מִקְבֵּל שׁוֹם שְׁנוֹי מִהַשְׁפִּיעוֹ, כִּי אֶף-עַל-פִּי שְׁוֹדָאֵי הוּא אֵינוֹ צָרִיךְ לְבְרִיּוֹתָיו, הֵיכָּה אֶפְשָׁר לְחַשֵּׁב שֶׁמִּצַּד רְצוֹנוֹ אִם לֹא מִצַּד הַכֶּרֶחַ, בְּרָצוֹתוֹ לְהַשְׁקִיף וּלְהַשְׁגִּיחַ עַל בְּרִיּוֹתָיו לְהַעֲנִישׁ וּלְהַשְׁכִּיר, נִמְצָא זֶה עֲשֵׂה בּוֹ, חֶס וְחִלְיָלָהּ, אֵיזָה שְׁנוֹי. עַל-כֵּן הוֹדִיעוֹ אֵלֵיהוּא שֶׁאֵינוֹ כֵּן, אֲלֹא הַמַּאֲצִיל יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ לֹא עָסַק וְלֹא עוֹסֵק וְלֹא יַעֲסֹק כִּי-אִם בְּשִׁלְמוֹתוֹ, וּשְׁלֵמוֹתוֹ הִיא לַעֲשׂוֹת הַיּוֹתֵר טוֹב וּלְהַחֲזִיר כָּל רַע לְטוֹב, וְנִמְצָא הוּא עוֹסֵק בְּשִׁלְמוֹתוֹ עַד שֶׁהַשָּׁמַיִם עוֹסְקִים בְּסִבּוּכָם, וְנִמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ לְכָל אֶחָד לְפִי מַעֲשָׂיו, וְהוּא אֵינוֹ מַשְׁנֶה עֲסָקוֹ מִשְׁלֵמוֹתוֹ. וְזֶהוּ עֲנִין הַגְּבִה שֶׁיֵּשׁ לַשָּׁמַיִם עַל

הָאָרֶץ, שְׁאֵף-עַל-פִּי שֶׁהֵם מְשַׁפִּיעִים אֵלֶיהָ הֵם מְרוֹמָמִים
מֵעֲנִינָה וְאִינָם מְשַׁתְּנִים לְפִי הַשְׁתַּנּוּת הַהִתְפַּעְלוּת שְׁלָה. וְלִכֵּן
אָמַר: "הִבֵּט שָׁמַיִם וּרְאֵה, וְשׁוּר שְׁחָקִים גָּבְהוּ מִמֶּנִּי".

וְהִנֵּה הַשָּׁמַיִם נִקְרָאִים בְּשֵׁם שָׁמַיִם מִצַּד מָה שֶׁהֵם נִתּוּנִים
כְּסֵא לְמֶלֶךְ, וְזֶהוּ: "הַשָּׁמַיִם כְּסֵאִי" (ישעיה סו, א), "הַשָּׁמַיִם
שָׁמַיִם לֵה" (תהלים קטו, טז). וְזֶה פָּשׁוּט שֶׁהוּא מְרוֹמָם מְכַל עֲנִינֵי
הָאָדָם. אֵךְ שְׁחָקִים נִקְרָאִים עַל שֵׁם מָה שֶׁהֵם מְשַׁפִּיעִים, וְזֶה
מָה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרָכָה (חגיגה יב:): "שְׁחָקִים
שְׁשׁוּחָקִים מִן לְצַדִּיקִים", וְאֶפְלוּ בִּבְחִינָה זֹו סוּף-סוּף הֵם
גְּבוּהִים מֵעֲנִינֵי בְנֵי-הָאָדָם וְאִינָם מְשַׁתְּנִים בְּשִׁנוּיָהֶם. עַל-כֵּן
תִּדַּע מְכַל-שֶׁכֶּן שָׂאִין שְׁנוּי לְמֶאֱצִיל יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, אֵלֹא "אִם-
צָדִיקָתָ מַה-תִּתֵּן-לוֹ?" כִּי-אִם "לְאִישׁ-כְּמוֹךָ רִשְׁעֵךְ" (איוב לה, ח) כִּי
הָאָדָם בְּמַצִּיאוֹת הָרָאוּשׁוֹנָה הוּא לְהִיּוֹת קָרוֹב לְסִטְרָא-אַחֲרָא,
וְיִהְיֶה הָרַע שִׁיף בּוֹ, וְאִם אֵינוֹ עוֹשֶׂה טוֹב, הוּא נִשְׁאָר כְּפוּף
תַּחַת הַסִּטְרָא-אַחֲרָא כְּמוֹת שֶׁהוּא, וְהַמֶּאֱצִיל יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ
בְּעֶסְקוֹ בְּשִׁלְמוֹתוֹ בְּדַחֲיַת הָרַע דּוֹחָה אוֹתוֹ, וְאִין הַקִּדְשָׁה
מִתְפַּשְּׁטת עָלָיו. "וּלְבֶן-אָדָם צִדְקָתְךָ" - אִם מִתְקַן עֲצָמוֹ, יִשְׁרֶה
עָלָיו הַדְּמוּת כְּמִרְאֵה אָדָם, שֶׁהוּא הַשְׂרָאָת הַקִּדְשָׁה בְּכָל אֵיבָר
וְאֵיבָר. וְעַל-פִּי הַדֶּרֶךְ הַזֶּה נִמְצְאָת תְּכֵלִית הַשְּׁלֵמוֹת כְּשִׁיקוּמוֹ
בְּנֵי-הָאָדָם בְּתַחֲיַת-הַמֵּתִים, שְׂאֵז תִּהְיֶה הַנִּשְׁמָה בְּתוֹךְ הַגּוּף
שֶׁתִּקְנָה וְזִכְתָּה, וְאֵז יִהְיֶה עֵקֶר שְׁכָרָה, וְהוּא שְׁלֵמוֹת הַנִּצְחִיּוֹת.

וַעֲתָה אֲחִל לְהוֹדִיעַךָ הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלֵךְ בָּהּ עַל-פִּי הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וְהַתְּכֵלִית הַזֹּאת. שְׁתִּים הֵנָּה הָעֲבוֹדוֹת
הַיְסוּדִיּוֹת הַצְּרִיכוֹת לְאָדָם לְטָהֵר מִטְּמֵאָת הַחֲמֹר וּלְהַמְלִיךְ

אֶת הַשְּׂכִינָה, כְּנֹאמַר לְמַעַלָּה, עַל אֵיבָרָיו: הַתְּמִימוֹת וְהַחֲזוּק.

וּנְבִאֲר הַתְּמִימוֹת בַּתְּחִלָּה, כִּי הִיא סִבָּה לַחֲזוּק. וְדוֹד הַמֶּלֶךְ,

עָלִיו הַשָּׁלוֹם, עַל זֶה הָיָה אוֹמֵר (תהלים כו, יא): "וְאֲנִי

בְּתַמִּי אֵלֶיךָ, פְּדֵנִי וְחַנּוּנִי", כִּי כָבֹד שֶׁמַּעַתָּה אֵיךְ הַגּוֹף בְּטָבְעוֹ

קָרוֹב אֶל הַסְטֵרָא-אַחֲרָא, וְהָרַע שִׁיךְ לוֹ בּוֹ, וְהוּא צָרִיךְ לַפְדּוֹת

מִמֶּנּוּ, וְאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת זֶה כִּי-אִם בְּכַח הַתְּמִימוֹת, וּכְנִגּוֹד

זֶה תַּמָּשׁוּךְ עָלָיו הַקְדָּשָׁה, וְהוּא עֲנִין: "וְשִׁפְכֹתִי וְגו' רוּחַ חַן

וְתַחֲנוּנִים" (זכריה יב, י), כִּי מִי שֶׁהִטְמִיחַ רְחוּקָה מִמֶּנּוּ, חוּט שֶׁל

חֶסֶד מְשׁוּךְ עָלָיו מִצַּד הַקְדָּשָׁה, וְחֲנוּ מִטַּל עַל הָעֲלִיוֹנִים

וְתַחֲתוֹנִים. וְזֶה עֲנִין נַח (בראשית ו, ח): "וְנַח מִצָּא חַן בְּעֵינֵי ה'",

כִּי הַשָּׂאֵר לֹא הָיוּ מוֹצְאִים חַן מִפְּנֵי הַטְּמִיחָה שֶׁהִיטְהָ מַחֲשֶׁכֶת

אוֹתָם, אֲךָ הוּא הָיָה מוֹכֵן לְקַבֵּל אוֹר הַקְדָּשָׁה, וְלָכֵן "פְּדֵנִי

וְחַנּוּנִי", כִּי הַקְדָּשָׁה לֹא תַחֵן אֶלָּא לְמִי שֶׁהוּא פְּדוּי.

וְצָרִיךְ שֶׁתִּדַּע, כִּי אֶף-עַל-פִּי שֶׁאַחֲזִית הַסְטֵרָא-אַחֲרָא בַּגּוֹף

הִיא מוֹעֲטֶת, כִּי הַחֶלֶק הַיּוֹתֵר קָטָן הוּא הַשִּׁיךְ לָהּ,

וְהוּא מֵה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֹנָם לְבִרְכָּה (סוכה נב.): "יֵצֵר הָרַע

דוֹמָה לְחוּט שֶׁל בּוֹכֵיָא", כִּי גַם לְמַעַלָּה אֵין הַסְטֵרָא-אַחֲרָא

יוֹנֵקֶת כִּי-אִם מִן הַמַּדְרָגָה הַתַּחֲתוֹנָה שֶׁבְּכָל הַמַּדְרָגוֹת, וְסוֹד

זֶה אוֹת תּוֹ שֶׁבְּאֶלֶף-בֵּית, הָרָגֶל הַתַּחֲתוֹנָה שְׁלֵה הִיא

הַמַּדְרָגָה הַזֹּאת הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁמִּמֶּנָּה יוֹנְקִים, וְהוּא עֲנִין עֲקוּם

הָרָגֶל הַזֹּאת. וְהַגּוֹף הַנִּכְנָס מִן הָעֲשָׂרִים-וְשִׁתִּים אוֹתִיּוֹת,

כִּידוּעַ, מֵה שֶׁנִּכְנָס בּוֹ מִצַּד אוֹת תּוֹ, מִצַּד רָגֶל הָעֵקָמָה הַזֹּה,

וְשֵׁם הוּא מְקוֹם שְׁלִיטַת הַסְטֵרָא-אַחֲרָא. וְכִשְׁאֲדָם נִפְדָּה מִן

הַסְטֵרָא-אַחֲרָא, אִזּו מֵיִשָּׁר הָרָגֶל הָעֵקָמָה הַזֹּה, כִּי מַחֲזִיר הָרַע

לְטוֹב וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ כָּלֹ טוֹב וְקָדוֹשׁ. וְזֶהוּ: "רִגְלֵי עֲמֻדָּה
בְּמִישׁוֹר" (תהלים כו, יב), כִּי בִכְחַת הַתְּמִימוֹת נַעֲשֶׂה תִקּוּן זֶה בְּסוֹד
הַתּוֹ שֶׁל "תְּמִים" הַמַּעֲקָם מִתִּישׁוֹר, וְלָכֵן "עֲמֻדָּה בְּמִישׁוֹר",
שֶׁלֹא הָיָה כֶּךָ מִתְחַלָּה, וְזֶהוּ כָּל הָעֲבוּדָה הַמְטִילָה עַל הָאָדָם.
וְהִנֵּה בַעֲבוּר זֶה הָרַע שְׁבָגוּף, נֹאמֵר (מִיכָה ו, ח): "וְהִצַּנֵּעַ לָכֶת
עִם-אֱלֹהֵיךָ", כִּי צָרִיךְ הַסֵּתֵר, וְאִי אֶפְשָׁר כָּל-כֶּךָ גִּלּוֹי וּפְרָסוֹם
מִפְּנֵי קִנְאָת הַיֵּצֶר הָרַע וְקִטְרוּגָיו. אֲבָל כְּשֶׁזֶה נִתְּיִשׁוֹר
"בְּמִקְהֵלִים אֲבָרָךְ ה'" (תהלים שם), כִּי לוֹ נֶאֱדָה לְבָרְךָ, אַחֵר שְׁכָבָר
נִטְהַר, כִּי אֵין הַסֵּטְרָא-אַחֲרָא יְכוּלָה לְהִתְאַחֵז וּלְקַטְרֵג אֶלֶּא
בְּמִקּוֹם שֵׁישׁ לָהּ בֵּית אַחִיזָה. וְזֶהוּ: "שְׁמֹר רִגְלֶךָ כַּאֲשֶׁר תִּלְךָ
אֶל-בֵּית הָאֱלֹהִים" (קהלת ד, יז), כִּי בַתְחַלָּה צָרִיךְ אֶתָּה לְשָׁמֹר
הָרִגְלֵי שֶׁל הַתּוֹ לִישָׁר אוֹתָהּ, וְאַחֲרֵי-כֵן תִּלְךָ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים.
אוֹ כִּי יְדוּעַ שְׁמֵלְכוֹת נִקְרָאת "בֵּית", וְכִבְר אֲמָרְנוּ, שְׁאַחִיזַת
הַסֵּטְרָא-אַחֲרָא הִיא מִן הַמְדִּירָגָה הַתְּחַתּוֹנָה שְׁבָכָל
הַמְדִּירָגוֹת שְׁבַמְלָכוֹת, נִמְצְאת זֹאת כְּפִינָתוֹ: שְׁמֹר רִגְלֶךָ כַּאֲשֶׁר
תִּלְךָ אֶל "בֵּית", כְּלוֹמֵר לְתִקֵּן אוֹתָהּ הָרִגְלֵי שֵׁישׁ לָהּ אַחִיזָה
בִּ"בֵּית", זֶה הִיא בְּחִינַת מְלָכוֹת. וְכִשְׁתַּעֲשֶׂה הַתִּקּוּן הַנִּזְכָּר
לְמַעַלָּה בַתְּמִימוֹת, אֲזִי הַתְּמִימוֹת תִּתֵּן חֲזוּק לְקַדְשָׁהּ, כִּי
בְּזִמָּן הַזֶּה הִשְׁכִּינָה בְּסוֹד "מִגְדַּל הַפּוֹרֵחַ בְּאֹיִר", וְזֶה סוֹד:
"וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמָּיִם" (בראשית א, ב), שֶׁהִיא
מְרַחֶפֶת עַל בְּנִיָּה לְהַצִּיל אֶת מִי שֶׁהוּא רָאוּי לְהִנָּצֵל. אֲבָל
כְּשִׁיתִקֵּן הַכֹּל, אֲזִי יִהְיֶה נִקְרָא "מִגְדַּל-עֵז", כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (מִשְׁלִי
יח, ט): "מִגְדַּל-עֵז שֵׁם ה', בּוֹ-יְרוּץ צַדִּיק וְנִשְׁגָּב", כִּי הַתִּקּוּן
כְּשִׁיחֶיָּה בַתְּמִימוֹת, אֲזִי יִתֵּן עֵז לְשִׁכְנָה וְתִהְיֶה נִקְרָאת
"מִגְדַּל-עֵז" בּוֹ יְרוּץ צַדִּיק, שֶׁהוּא הַיְסוֹד, שֶׁנִּקְרָא "צַדִּיק

וְנִשְׁגָּב" מִן הַסְטֵרָא-אַחֲרָא. וְנִרְאָה לִי, מֵאַחַר דִּאיִתָּא בְּמֵאמָר
 חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה (בְּרֻכּוֹת ו.) : "הִנֵּי בִרְכֵי דְרַבָּנָן דְּשִׁלְהִי,
 מְנִיָּהּ הוּא", אֲבָל כְּשִׁיתְקֹן, אֲזִי לֹא תִהְיֶה עֵיפּוֹת וְשִׁלְהוֹת
 לְחֲכָמֵי הַתּוֹרָה, כִּי אֲזִי יִקְרִים מִקְרָא שְׁכָתוֹב (עוֹבְדִיָּה א, כֹּא) : "וְעָלוּ
 מוֹשְׁעִים בְּהַר צִיּוֹן" הֵם הַתָּרִין מְשִׁיחִין שְׁתִּהְיֶה לָּהֶם עֲלֶיהָ
 מִתּוֹךְ הַקְּלָפוֹת עִם כָּל הַבְּרוּרִים שְׁבִירוֹ עִם הַשְׂכִּינָה,
 "לְשַׁפֵּט אֶת-הָרָעָה" - וְאֲזִי תִבְעַר הַסְטֵרָא-אַחֲרָא מִן הָאָרֶץ,
 "וְהִיִּתָּה לָהּ הַמְּלוּכָה" - אֲזִי יַחֲדָא וְחִבּוּר קִדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא
 וְשְׁכִינָתָה, "בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד" (זְכוּרִיָּה יד, ט),
 אָמֵן, כֵּן יַעֲשֶׂה הָאֵל, אָמֵן נִצַּח סְלָה וְעַד, אָמֵן סְלָה.

הִנֵּה מִמֵּאמָרִים אֵלּוּ תִּבְיִן וְתִשְׁכִּיל בְּשִׁכְלֶךְ הַיָּד, כִּי אֵין תְּרוּפָה
 לְמַכְתָּנוּ כִּי-אִם בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה, כִּי אֵין לָךְ דְּבַר הַמַּחְלִישׁ
 כַּח הַסְטֵרָא-אַחֲרָא כִּי-אִם עֶסֶק הַתּוֹרָה, כִּמּוֹ שֶׁהִגֵּד לָנוּ שְׂבִימִי
 הַמְּנוּחַ הַחֲסִיד הַמְּקַבֵּל הַגָּדוֹל הָרַב רַבִּי שְׁמִשׁוֹן אֶסְטֵרִיפָא לִיר, כְּשֶׁהִיִּתָּה
 הַגְּזֵרָה, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, בְּשֵׁנַת ת"ח, הַשְּׂבִיעַ הָרַב
 הַנּוֹכַח לְמַעְלָה לְסְטֵרָא-אַחֲרָא וְשָׂאֵל אוֹתָהּ: עַל מָה וְלָמָּה אַתָּה
 מְקַטְרָגַת עַל עַמָּנוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִכָּל הָאֲמוֹת? וְהַשִּׁיבָה לוֹ:
 יִתְבַּטְּלוּ מִכֶּם שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ וְאַחֲזֹר מִקְטְרוּגִי, וְאֵלּוּ הֵם:
 שְׁכַת וּמִילָה וְתוֹרָה. מִיָּד הַשִּׁיב לָהּ הָרַב הַנּוֹכַח לְמַעְלָה: יֹאבְדוּ
 הֵם כְּהֵנָּה וְכֵהֵנָּה וְאֵל תִּתְבַּטֵּל אוֹת אַחַת מִתּוֹרָתָנוּ הַקְּדוּשָׁה,
 חֲלִילָה. הִרִי תִּבְיִן וְתִדַּע, שְׁכָל הַקְּבָלוֹת שֶׁנִּתְּתִי לָךְ עַד הִנֵּה
 אֵמֶת, וְלִמּוּד תּוֹרָתָנוּ הוּא לִיצְרֵ-הָרָע וְלִסְטֵרָא אַחֲרָא סִם-
 הַמָּוֶת, וְלֹא-חֵינוּ בֵּית-יִשְׂרָאֵל הוּא סִם הַחַיִּים.

וְהִנֵּה תִרְאָה, שְׁחָרְבָן בֵּית קִדְשָׁנוּ וְתַפְאֲרָתָנוּ וְשִׁגְלֵינוּ

מֵאַרְצֵנוּ הִיָּה בַעֲוֹן בְּטוֹל-תּוֹרָה, כִּמּוֹ שֶׁמִּבְּאֵר בְּתוֹרָתֵנוּ
הִקְדוּשָׁה (דברים כט, כג-כד): "וְאָמְרוּ כָל-הַגּוֹיִם עַל-מָה עָשָׂה ה'
כָּכָה לָאָרֶץ הַזֹּאת וְגו' וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת-בְּרִית ה'
אֱלֹהֵי אֲבֹתָם", ו"בְּרִית" הָאָמֹר שֶׁם הֵינּוּ תּוֹרָה. וְהִנֵּה בְּאֵמַת
מְצִינוּ, שׁוֹתֵר הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל עֲבוּדָה זָרָה וְגִלּוּי-עֲרִיּוֹת
וְשִׁפְכוֹת-דָּמִים, וְלֹא וְתֵר עַל מֵאֲסָה שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמִיָּה

ט, יב): "עַל-עֲזֹבְכֶם אֶת-תּוֹרָתִי", וּבִפְרוּשׁ צֹחַ הַנְּבִיא (שם טז, יא):
"וְאֵתִי עָזְבוּ וְאֶת-תּוֹרָתִי לֹא שָׁמְרוּ", וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זְכֵרֹנָם
לְבִרְכָּה (יִירוּשְׁלָמִי חֲגִיגָה, פֶּרֶק א, הִלְכָה ו): "הִלּוֹאִי אוֹתִי עָזְבוּ, וְאֵת תּוֹרָתִי
שָׁמְרוּ". נִמְצָא, כָּל הַפְּעָם שֶׁפְּעָם הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל עֲמוֹ
יִשְׂרָאֵל הוּא בְּשִׁבִּיל הַתּוֹרָה, כִּי בְּכָל פְּעֻלָּה אֵין מִי שֶׁיִּבִּין
שׂוֹשׁ הַפְּעֻלָּה, אֵיכוּתָהּ וּמַהוּתָהּ, כִּי-אִם הַפּוֹעֵל בְּעֲצֻמוֹ הוּא
מִבִּין הַפְּעֻלָּה, אֵיכוּתָהּ, וְלֹאִיזָה דָּבָר פֶּעַל הַפְּעֻלָּה הַזֹּאת. לָכֵן
הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁהוּא הַפּוֹעֵל כָּל הַפְּעֻלוֹת, יוֹדֵעַ שֶׁעֶסֶק
הַתּוֹרָה הוּא רֹאשׁ לְכָל הַתְּקוּנִים, לָכֵן הַזֵּהִיר עָלֶיהָ כַּמָּה
פְּעָמִים, וְכַעַס עָלֵינוּ כָּל הַפְּעָם הַזֶּה עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת תּוֹרָתוֹ.
וְהִנֵּה כָּלֹל זֶה הוּא בִּידֵינוּ, שֶׁכָּל דּוֹר שֶׁלֹּא נִבְנָה בֵּית-

הַמִּקְדָּשׁ בִּימֵינוּ כָּאֵלּוּ נִחְרַב בִּימֵינוּ (יִירוּשְׁלָמִי יוֹמָא פ"א ה"א),

מֵאַחֵר שֶׁהָמָּה בַּעֲלֵי בְחִירָה וְהֵיוּ יְכוּלִים לַפְּעַל בְּמַעֲשֵׂיהֶם
הַטּוֹבִים שֶׁיִּבְנֶה בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ וְלֹא עָשׂוּ, לָכֵן מַעֲלָה עָלֵיהֶם
כָּאֵלּוּ נִחְרַב בִּימֵיהֶם. כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה, מֵאַחֵר שֶׁלָּנוּ מִשְׁפָּט
הַבְּחִירָה לְמֵאֵס בָּרַע וּלְבַחֵר בְּטוֹב וּלְעֲשׂוֹת תְּקוּנִים גְּדוּלִים
עַל-יְדֵי עֶסֶק תּוֹרָתֵנוּ, וְאֵין אָנוּ עוֹסְקִים, נִמְצָא אָנוּ הַגִּרָּמָא
בְּנִזְקִין שֶׁהִסְטֵרָא-אַחֲרָא מִתְּגַבְּרָת, חֵס וְחִלְלָה. בְּפֶרֶט
לְמוֹד חֲכַמַת הָאֵמֶת, הוּא לְמוֹד הַקְּבֵלָה, הוּא רֹאשׁ לְכָל

הַתְּקוּנִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן-יוֹחָאי,
זְכוּרָנוּ לְבִרְכָּה, בְּפֶה מְלֹא: "דְּבִיהַ יִפְקוֹן יִשְׂרָאֵל מִגְּלוּתָא",
בְּזִכּוֹת לַמּוֹד הַקְּבֵלָה יֵצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגְּלוּת.

וְהִנֵּה זֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר נִתְּאוּ בָּהּ הַמְּלָאכִים בְּאֶמְרָם (תהלים
ח, ב): "תִּנֶּה הוֹדֶךְ עַל-הַשָּׁמַיִם" - עַל הַקְּבֵלָה אָמְרוּ,
כִּי אֵין לוֹמַר עַל פֶּשֶׁט הַתּוֹרָה, וְכִי לֹא יִדְעוּ שְׂאִין שִׁיךְ בָּהֶם
פֶּשֶׁטִי הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהָשִׁיב לָהֶם מֹשֶׁה? וְאַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא
נָתַן הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לָהֶם אֶלָּא לְיִשְׂרָאֵל, וְכָל-כֶּף לָמָּה?
רַק שִׁידוּעַ הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁעֶסֶק הַלְמוּד הַזֶּה הוּא רֹאשׁ
לְכָל הַתְּקוּנִים, וְהַתְּקוּן אֵינוֹ יָכוֹל לִהְיוֹת עַל-יְדֵי הַמְּלָאכִים,
כְּמוֹ שֶׁהָאֲרֻכָּנוּ בִּפְרָקִים הַקּוּדְמִים, מַחֲמַת שְׂאִינָם בְּעָלֵי
בְּחִירָה, רַק הֵמָּה כְּמִכְרָחִים, אֲשֶׁר בְּשִׁבִּיל זֶה כְּתִיב (זכריה ג,
ו): "וְנָתַתִּי לָךְ מַהֲלָכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה", וְנִקְרְאוּ
הַמְּלָאכִים "עֹמְדִים", מֵאַחֵר שֶׁהֵם עֹמְדִים תָּמִיד בַּמַּדְרָגָה
אַחַת, אֲבָל בְּנֵי-הָאָדָם הֵמָּה בְּעָלֵי בְּחִירָה, לָהֶם יִשְׁתַּנֶּה
הַתְּקוּן עַל-יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה, וְלָכֵן נִתְּנָה הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל
דּוֹקָא, שֶׁעַל-יָדָם יִהְיוּ נִתְקָנִים הַתְּקוּנִים הָאֵלֶּה.

וְעוֹד נוֹכַח לוֹמַר טַעַם אַחֵר: מֵאַחֵר שִׁידוּעַ שְׂאֵם חָטָא אֲזִי
אֵין חֲבֵרוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עֲבוּרוֹ, אֲשֶׁר בְּשִׁבִּיל
זֶה אָמְרוּ בַּזֶּהר: "מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקּוֹם" (ויקרא יט, לב) מִפְּנֵי שִׁיבָה
דִּידֶךָ. וּפִרְשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים, שֶׁלֹּא יֵאָחַר זְמַן הַתְּשׁוּבָה עַד
הַזְקָנָה, כִּי כִּיּוֹן שֶׁבֶּא הָאָדָם בָּעֵת זְקֻנָּתוֹ, הוּא דוֹמֶה לְאִישׁ
אַחֵר וְאֵינוֹ אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁחָטָא, וְהַתְּשׁוּבָה צְרִיכָה לִהְיוֹת
דּוֹקָא עַל-יְדֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁחָטָא, לְכֶךָ "מִפְּנֵי שִׁיבָה דִּידֶךָ",

כְּשֶׁאַתָּה בְּבַחֲרוּתְךָ תִּקּוּם מִשְׁנַת תְּרֻמַּת הַבְּלִי הַזֶּמֶן
 לְהִתְעוֹרֵר בְּתִשׁוּבָה בְּכַדִּי שֶׁתְּהִיָּה הַשְׁבָּה מְעֻלִּיתָא. כֵּן הַדָּבָר
 הַזֶּה, כִּי כִּיּוֹן שֶׁתַּחֲלֹת הַקְּלָקוּל הִזָּה עַל-יְדֵי אָדָם, לִכְךָ אִי
 אֶפְשָׁר לְמַלְאָכִים שִׁיתְקִנוּ הַדָּבָר הַזֶּה מֵה שֶׁקְּלָקֵל הָאָדָם.
 וַיִּכְבֵּר יָדַעְתָּ שֶׁכָּל הַנִּשְׁמוֹת כָּלָן הָיוּ כְּלוּלוֹת בְּנִשְׁמַת אָדָם
 הָרָאשׁוֹן, וְכִשְׁחָטָא אָדָם פָּגַם אֶת נִשְׁמָתוֹ וְנִפְגְּמוּ כָּל הַנִּשְׁמוֹת
 כָּלָן, לִכְךָ נָתַן הַתִּקּוּן לְיִשְׂרָאֵל דּוֹקָא שִׁיתְקִנוּ מֵה שֶׁקְּלָקֵלוּ.
וְעַתָּה בֶּן-אָדָם, בֵּין תִּבִּין אֶת אֲשֶׁר לִפְנֶיךָ. וְהִבֵּט נָא וּרְאֵה,
 שֶׁכָּל הַתִּקּוּנִים הַגְּדוֹלִים הֵמָּה תַּחַת יְדֶיךָ עַל-יְדֵי עֶסֶק
 הַתּוֹרָה וְחֻכְמַת הָאֱמֶת. וְהִנֵּה הַחֻכְמָה הַזֹּאת בְּקֶרֶן-זְוִית הִיא
 מִנַּחֲת, וְאֵין דּוֹרֵשׁ וְאֵין מִבְקֵשׁ. וְהַפְתּוּב מִכְרִיז (הוֹשֵׁעַ ג, ה):
 "וּבִקְשׁוּ אֶת-ה' אֱלֹהֵיהֶם וְאֶת דָּוִיד מַלְכָּם", שְׁלֹא תִהְיֶה
 אֲצִלְכֶם כְּאַבְדָּה שְׁאִינָה מִתְבַּקֶּשֶׁת רַק כְּאַבְדָּה הַמִּתְבַּקֶּשֶׁת,
 דִּהְיִינוּ שְׁצָרִיכִים אָנוּ לְבִקֵּשׁ תִּקּוּנִים שִׁיתְקִנוּ כָּל הַקְּלָקוּלִים
 שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יָבוֹא מְשִׁיחֵנוּ. וְהִנֵּה הַתִּקּוּן הַזֶּה תַּחַת יְדֵינוּ, וְיָמָה
 נַעֲשֶׂה לַיּוֹם פְּקֻדָּה? אֵךְ כִּבְר אֲמָרוּ חֻכְמֵינוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָּה
 (אבוֹת פֶּרֶק א, מִשְׁנָה ו): "וְהָיוּ דָן אֶת כָּל הָאָדָם לִכְף-זְכוּת". וְהִנֵּה יֵשׁ
 בְּאַחֲיֵינוּ בֵּית-יִשְׂרָאֵל כַּמָּה כְּתוּת, כְּתוּת מִכְּתוּת שׁוֹנוֹת, כִּי כַּת
 אַחַת אוֹמֶרֶת: "כְּבֹד אֱלֹהִים הַסֵּתֵר דָּבָר" (מִשְׁלֵי כה, ב), אֵין לָךְ
 עֶסֶק בְּנִסְתָּרוֹת. כַּת שְׁנִיָּה אוֹמֶרֶת: יִרְאֵתִי לְגִשְׁתָּ אֶל הַקֹּדֶשׁ
 מִפְּנֵי הָאֵשׁ הַגְּדוֹלָה, הִיא הַקְּלָפָה אֲשֶׁר קֹדֶמָה לִפְרִי, וְהִיא
 הוֹלֶכֶת סָבִיב הַקֹּדֶשׁ לְצוּד צִיד נִפְשׁוֹת עֲנִיִּים אֲמֻלָּלִים,
 כְּאֲשֶׁר נִצּוּדוּ אַנְשֵׁי רָשָׁע וּפֹשַׁע הַהוֹלָכִים אַחֵר טְעוֹת הַצָּבִי,
 אַחֵר גְּאוּף וְגִדּוּף, וַיִּלְכוּ וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְכוֹפְרִים
 בְּאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתוֹרָתוֹ. וְהִגַּם שֵׁישׁ בָּהֶם חֻכְמִים מִחֻכְמִים

בַּתּוֹרָה, אֶף-עַל-פִּי-כֵן כְּשֶׁנִּכְנְסוּ בַּפֶּרֶד"ס נִפְגְּעוּ, שֶׁפָּגְעָה בָּהֶם
הַסֵּטְרָא-אַחֲרָא, וְהִשְׁתָּה אֶת לִבָּבָם בַּהֲרָאוֹת לָהֶם הַשָּׁקָר
כְּאֵמֶת, וְהִפְכָּה דְבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים, וְכָל שָׁקָר שָׂאִין אוֹמְרִים
אֵמֶת בַּתְּחִלָּה, אֵינוֹ מִתְקִים. בְּגִלּוֹל כֵּן הֵם תּוֹלִים בְּאֵילָן גָּדוֹל,
מֵאֲמָרֵי הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן-יֹחָאִי זְכוֹרָנוֹ לְבִרְכָּה,
וּמִהִפְכִּים הַקְּעָרָה עַל פִּיהָ, וְתוֹלִים בּוֹקֵי סְרִיקֵי בְּאֶשְׁלֵי רַבְרָבִי,
דְּבָרֵי הָרַב הַנִּזְכָּר לְמַעְלָה, וּבִשְׁבִיל זֶה אֵין אָנוּ רוֹצִים לְגַשֵּׁת
אֶל הַחֲכָמָה הַזֹּאת, מֵאַחַר שֶׁהִיא קְרוּבָה לְהַפְסֵד גּוֹף וְנַפֶּשׁ,
וְכוֹנֵנֵתָנוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם. וְכַת שְׁלִישִׁית אוֹמֶרֶת: מַה מְאֹד חֲשָׁקָה
נִפְשָׁנוּ לְלַמֵּד הַחֲכָמָה הַזֹּאת, אֶף מִחֲמַת עֵמֶק הַמִּשְׁגַּ וְקִצֹּר
דַּעַת הַמִּשְׁיֵג, אֵין אֲנִי יָכוֹל לְלַמֵּד הַחֲכָמָה הַזֹּאת. וְהִמָּה שֶׁלֹּשׁ
כְּתוּת לְיוֹם-הַדִּין לֵאמֹר שֶׁהַדִּין עֲמָהֵן. וְאֲנִי אוֹמֵר אִם לְדִין יֵשׁ
תְּשׁוּבָה, לְכָל כֵּת וְכַת תְּשׁוּבָה הָרְאוּיָה לָהּ. [הַכֵּת הָרְאוּשׁוֹנָה]
נִסְתָּרָה טַעֲנָתָם, כְּמוֹ שֶׁמִּבְּאֹר בַּהֲקִדְמַת סֵפֶר הַזֹּהָר הַקָּדוֹשׁ,
פָּסֵק הַגָּאוֹן מוֹרְנוֹ הָרַב רַבִּי יִצְחָק דִּלְטָאשׁ, וְגַם-כֵּן הָאֲרֻכָּתִי
בְּזֶה הָעֵנִין בַּהֲקִדְמַת חֲבוּרָנוֹ סֵפֶר "קִנְאֵת ה' צְבָאוֹת", מִשֵּׁם
תִּרְאָה שָׂאִין בְּדַבְרֵיהֶם מִמֶּשׁ. וְדְבָרֵי הַכֵּת הַשְּׁנִיָּה נִסְתָּרוּ מִתּוֹךְ
חֲבוּרָנוֹ סֵפֶר "קִנְאֵת ה' צְבָאוֹת" הַנִּזְכָּר לְמַעְלָה, מִשֵּׁם תִּרְאָה
דְּבָרֵי כֵת הַטּוֹעִים הַכּוֹפְרִים בְּאֱלֹהִים חַיִּים הִמָּה הַבֵּל הַבָּלִים
שָׂאִין בּוֹ מִמֶּשׁ, וְדְבָרֵי הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן-יֹחָאִי,
זְכוֹרָנוֹ לְבִרְכָּה, הִמָּה צוּדְקִים, וַיִּשְׁרִים דְּרָכֵי ה', צְדִיקִים יִלְכוּ
בָּם, וּפּוֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָּם. וּלְטַעֲנַת הַכֵּת הַשְּׁלִישִׁית, הֵגַם שָׂאִין
זוֹ טַעֲנָה: בִּשְׁבִיל שָׂאִינוֹ מִבֵּין לִכְךָ לֹא יֵהָא רוּצָה לְהַבִּין?
הֲלוֹא לֹא עָלֶיךָ לִגְמֹר! וְכַתִּיב (יהושע א, ח): "וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם
וְלַיְלָה", וְלֹא כַתִּיב: "וְהִבַּנְתָּ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה". אִם תִּבִּין -

תָּבִין, וְאִם לֹא - שֶׁכֶּר הַלְמוּד בִּידָךְ. וְהָא רֵאִיָּה מִסְפָּר הַזֶּהֱרָה, שְׂאֵף-עַל-פִּי שְׁאִינוּ מִבֵּין הַלְשׁוֹן, מִסְגָּל לְנִשְׁמָה. אֶף-עַל-פִּי-כֵן הָעֲלִיתִי תְרוּפָה לְמַכָּתֶם, וְחִבְרָתִי אֶצֶל חֲבוּר זֶה מֵה שֶׁמִּצָּאתִי בְּכֹתֵב יֵשֶׁן נוֹשֵׁן קל"ח פְּתָחִי חֲכָמָה, וְהֵמָּה מִפְתָּחוֹת גְּדוּלִים לְחֲכָמַת הָאֱמֶת. אֶף כָּלֵל זֶה נִקֵּט בִּידָךְ: לְמַגְמֵר וְהִדָּר לְמַסְבֵּר. תַּחֲלָה תִּרְאֶה לְהַבִּין פְּרוּשׁ הַמְּלוּת, וְאַחֲרֵכֶן תַּחֲזֹר לְהַבִּין הַדְּבָרִים עַל אֱמֶתָתָם. וְכִשְׁיֵהִיו הַ"קל"ח פְּתָחִי הַחֲכָמָה" הַנּוֹזְכִּים לְמַעַלָּה שְׁגוּרִים בְּפִיָּךְ וּבִלְבָבְךָ, אֲזִי תִלָּךְ לְבִטָּח בְּכָל סִפְרֵי חֲכָמַת הָאֱמֶת וְתָבִין כָּל דָּבָר עַל בְּרִיו, וְתִזְכֶּה לְבִיאַת הַגּוֹאֵל בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יִהְיֶה רְצוֹן סֵלָה.

לֹא יָמִישׁ מִלֵּב הָאָדָם בְּטָחוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְתוֹחֶלֶת אֵלָיו. כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סב, ט) : "בְּטָחוֹ בּוֹ בְּכָל-עֵת", וְנֶאֱמַר (שם קל, ו) :
 "נִפְשִׁי לֹאֲדָנִי, מִשְׁמָרִים לְבָקָר". וְלִפִּי רַב הִירָאָה יַחֲזִיק
 הַבְּטָחוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (שם קטו, יא) : "יִרְאֵי ה' בְּטָחוּ בֵּה". וְכָבֵד הָאִיר
 לָנוּ פֶתַח דְּבָרֵינוּ בְּמִצּוֹת הִירָאָה וְעִבּוּדָהּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ג,
 כב) : "זָכְרוּ תוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדִי, אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחֹרֵב עַל-כָּל-
 יִשְׂרָאֵל חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים". גַּם הַזִּהְיָרָנוּ בַּמִּקְרָא הַזֶּה לְזִכֹּר דְּבָרֵי
 הַתּוֹרָה וְהַמִּצּוֹת, כִּי הַזִּכִּירָה מְבִיאָה לִידֵי עֲשִׂיָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
 (במדבר טו, מ) : "לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם". וּבִגְלַל הַדְּבָר הַזֶּה יָבוֹא
 אֵלֵיהֶם הַנְּבִיא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ג, כג) : "הִנֵּה אֲנִכִּי שֹׁלַח לָכֶם
 אֶת אֵלֵיהֶם הַנְּבִיא וְגו'". עַל-כֵּן יֵשׁ לָנוּ לְהַזְכִּיר אִישׁ אֶת אָחִיו
 וְאֶת רֵעֵהוּ דְּבָרֵי תוֹרַת אֱלֹהֵינוּ. וְכָל יִשְׂרָאֵל עֲרִבִים זֶה לָזֶה.
וְנֶאֱמַר (ישעיה מא, ו) : "אִישׁ אֶת-רֵעֵהוּ יַעֲזֹרוּ וּלְאָחִיו יֹאמֵר חֲזָק".